

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2019 сыл
Тохсунньу
10 күнэ
Чэппиэр
№ 1 (10686)

12+

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улуун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

БЭБЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
мунһабыттан
бэлиэтээһиннэр

Саҥа дьыллаабы өрөбүл көмүгэр, ахсынны 30, тохсунньу 8 күннэригэр, бары тэрилтэлэргэ дьуһурустубалар олохтоммуттар. Бу кэмнэргэ биер кэлим диспетчерскэй сулууспаҕа Түбэ-Батамай, Үөдэй-Кангалас хайысхаларга массыналара алдыаммыт айанныттартан иһитиннэриилэр киирбиттэр. Көмө тутта онһулулубут.

Тохсунньу 9 күнүттэн эбэни туорааһыннарга 15 туоннаҕа диэри көнүл бэриллибит.

Оскуола үөрэнээччилэригэр республикатааҕы «Инникигэ харды» конференция саҕаламмыт. Нам улуунуттан барыта 60 оҕо кыттар.

«Медиалогия-инцидент» диэн социальнай ситимнэринэн кэтээн көрүү программатыгар ааспыт сылга олохтоохтортон барыта 16 этии киирбит. Үгсүүлэр үгүстэрэ быһаарыллыбыттар. Арай, бэйдэ сылдыр ыттар боппуруостара аһаас турар. Бу кыһалбаҕа кубулуйбут боппуруоһу баһылык солбуйааччыта Ефим Гоголевка суһаллык быһаарарыгар сүктэрилиннэ.

Кэлэр нэдиэлэттэн биэс бөлөбүнөн улуус баһылыгын ааспыт 2018 сыллаах үлэтин отчуота саҕаланыаҕа.

Тохсунньу 12 күнүгэр чемпионнар бааллара ытыллыаҕа. 10 бастыг спортсменна наһарадалар туттарыллыахтара. Кинилэри тэнэ доруобуйаларыгар хааччахтаах 5 спортсмены чыэстиэхтэрэ.

Бу нэдиэлэҕэ Ил Дархан Айсен Сергеевич Николаев кэлэр күүтүллэр. Республика салайааччытын оруочай сырыыта М.К. Аммосов кэлэр үбүлүйдээх 125 сылыгар ананыаҕа. Айсен Сергеевич Нам улуунун сайдыытын кытта билсиэҕэ, Хатырыкка СР государственной музейыгар мунһаахха кыттыаҕа.

Лена **НОГОВИЦЫНА**

«Энгиэли» хаһыакка цифровой сурутуу

электроннай почта аадырыһа тиксэриллэр. Хаһыат PDF форматынан ааҕааччыга тиздирилэр.

Сыаната: 6 ыйга — 300 солк.,
3 ыйга — 150 солк.,
1 ыйга — 50 солк.

Үөрэх зйгэтигэр

Ахсынны 28 күнүгэр үлэһит, ытык мааны дьонноох, кэнчээри ыччаттаах Модут нэһилиэгэр оҕо-аймах тоҕуоруһан ооньуур томторугар тутуллубут 50 миэстэлээх «Кэнчээри» оҕо саадын саҥа дьизин аһылыгытын бэлиэтиир үөрүүлээх тэрээһин буолан ааста.

Тутуу «Мин Саха сирэ - XXI-с үйэ» диэн үтүө дьыала программатынан олоххо киирдэ. Өссө 2016 сыллаахха оҕо саадын акылаата түһэн, котельнайын көндөйө тахсан олохтоохтор урукку дьаһалта эппит тылыгар турда диэн эрэх-турах санаабытара. Онтон 2017 сылга бу объекти ситэрэр сорукутаах хас да аукцион ытыллыбыта, ол эрэн ойуостон тутар кыаҕа суох тэрилтэлэр кыбыллан, үгсүһүү-харсыһыы түмүгэр дьизини тутууга аукцион 2017 сыл ахсынны 15 күнүгэр, оттон котельнайын ситэри биер оннук тардыллан 2018 сылга барыта ситтэхотто. Манна республикаттан 12.537.700 солк, олохтоох бюджеттэн 15.904.709 солк. 78 харчы көрүлүбүтэ. Маньаха саас ытыллыбыт марафонтан уонна сайын үбүлүйдээх ыһаахха киирбит үп-харчы улаханник көмөлөспүтэ.

Тутууну Ядрев Станислав Сивович генеральной директордаах «Уйгу-2» ХЭТ 2018 сыл ыам ыйыттан тэтимнээхтик салҕаан болдьоммут кэмгэ олоххо киллэрбит.

Дьэ саҥа технологиянан тутуллубут: акылаата ленточнай бетонунан кутул-

САБАЛАММЫТ — СИППИТ-ХОППУТ!

ллубут, истиэнэтэ полистиролбетонтан, ис өттө санитарнай-эпидемиологической ирдэбиллэргэ эппиэттиир мультиплит матырыаалынан онһулулубут, тас өттө металлосайдынынан эпсиэйдэммит, толору хааччыллыылаах.

Дьэ ис-тас көстүүтэ үлэһиттэр баҕаларынан былааннанан, араас сиздэрэй өнөрүнөн кырааскаламмыт.

Тутуу уопсай инэ - 840,68 кв.м, оҕо саад дьизин уопсай инэ - 688,82 кв.м, 1 этэстээх 3 м үрдүктээх дьэ коридордарын кэтитэ 1,6 м, 3 бөлөх ячейкалаах. Ячейка аайы оҕо сыгыннахтанар, туалеттыр, аһыыр, ооньуур, утууар сиздэрэй хостордоох.

СР үөрэбин министрствота уонна Нам улуунун үөрэбин управлениета олоппоһунан, остуолунан, сыгыннахтанар ыскаабынан, оронунан, ооньуур, эрчиллэр тэриллэринэн толору хааччыбыт.

Тэрээһин ыалдьыттары көрсүү сизиринэн-туомуна аһылына. Саҥа оҕо саадын аһылыгытын аалай лиэнтэтин «Нам улууна» МТ баһылыга Ю.И. Слепцов, «Мин Саха сирэ - XXI-с үйэ» республикатааҕы үтүө дьыала хамсааһын салайааччыта А.Д. Петров, «Модут нэһилиэгэ» МТ баһылыга П.Г. Сокольников, «Кэнчээри» оҕо саадын сэбиэдиссэйэ Л.И. Дьяконова быстылар, «Уйгу-2» ХЭТ

Спорт зйгэтигэр

Саҥа 2019 сылга үктэнээт, Ленскэй нэһилиэккэ бары ирдэбилгэ эппиэттиир, киэн-куон, анал күрүүлээх-хаһаалаах каток аһылына.

Республикатааҕы анал хайысхалаах спортивнай оскуола директора Семен Прокопьевич Ядрихинский иһитиннэрбитинэн, улууска ыччат хоккейынан, шорт-трегинэн, хангыһынан маассабайдык дьарыктанарыгар усулуобуйа онорор сыаллаах каток культурнай-спортивной комплекс таһыгар 60x30 кв. м иннээх сир бэриллэн тэриллибит. «Намкоммунтеплогэнерго» АО үлэһиттэрэ массынанан уу таһан уонна индивидуальной предприниматель Собакин Петр Иванович көмөлөспүттэр.

Былаана былырын торумнаммыт бырайыагы улуус, Ленскэй нэһилиэк, КСК салалталара уопсай кыахтарын холбоон бэрт кылгас кэм иһигэр үлэҕэ киллэрбиттэр. Улуус баһылыга Ю.И. Слепцов уонна Ленскэй нэһилиэк баһылыга А.Г. Новгородов үп-харчы көрбүттэр. Каток эппиэтинэстээх үлэһитинэн Нэлгэргэ уонна Сельхозтехникаҕа хангылыыр сири аспыт Корякин Владислав Яковлевич аһаммыт.

ХОККЕЙДЫР КАТОК АҢЫЛЫННА

Онон каток тохсунньу 2 күнүгэр аһылына. Бу күн Хамаҕатта уонна Ленскэй нэһилиэк сүүмэрдэммит хамаандалара хоккейга күрэхтэстилэр. Семен Прокопьевич кэлэр өттүгэр Дьокуускайтан, ыаллы улуустартан, чуолаан, Уус Алдантан хамаандалары ынгыран күрэхтэһи тэрийиэхпит, халлаан арыы сылыдаһына каток официальной аһылыгытын үөрүүлээх быһыыга-майгыга оноруохпут диэн үөрэ-көтө былаанын үллэстэр.

Тохсунньу бастакы күннэригэр халлаан биллэ тымныйда, ол гынан баран оҕолор, ыччат өрөбүл күннэргэ кэлэн ханкылаатылар, сынньалан кэмнэрин туһалаахтык атаардылар.

Халлаан арыы сылыдаһына, уотунан сылытыллар будка туруоруллан, сыгыннахтанар сир, ханкы уларсар пуун аһылланнар, баҕалаахтар сарсыардаттан киһээнгэ диэри дьарыктаннахтара.

А. ГРИГОРЬЕВА

Оҕо — олох сибэккитэ

СЫЛ БАСТАКЫ ОҒОТО

Саҥа кэлбит 2019 сыл тохсунньу 1 күнүгэр улууспут родильнай отделениетыгар, Ленскэй нэһилиэккэ олорор Нина Сергеевна Баишева уонна Данил Юрьевич Соловьев диэн эдэр ыалга үһүс оҕонун уол оҕо күн сирин көрдө. Улууспутугар бастакы уолчаан ыйааһына - 3 киилэ 200 грамм, уһуна — 52 см. Саҥа күн сирин көрбүт киһи төрөппүттэрин, улуун дьонун-сэргэтин үөрдөн улуунугар туһа кийитэ буола улааттын!

С. АРГУНОВ

Дьобус бизнес эйгэтигэр

Ааспыт сыл ахсынньы 28 күнүгэр бар дьонго, биир дойдулаахтарбытыгар, улууспутугар уонна республикаҕа дьонун, таһаарылаах үлэтинэн холубур буолар предприниматель Владислав Соловьев саҕа сылы көрсө, ааспыт сылы түмүктүү үлэлиир усулуобуйаны тупсарар сыаллаах эбийиэк туттан кириитин үөрүүлээх аһыллыта буолан ааста.

* * *

Бу саҕа тутуллубут офис-гараж тэрилтэ үлэтигэр тирэх буолуо, үлэ күөстүү оргуйуо, тиэхиньикэ тигинэччи үлэлиэ диэн туран, эбийиэк аһыллытын кэрэһэлиир аалай лиэнтэни «Нам улууһа» муниципальнай тэрилли баһылыгын солбуйааччы, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччы Ефим Гоголев, капитальной тутуу уонна архитектура управлениетын специалиһа Александр Дьяконов, «Хатын Арыы» муниципальнай тэррилли дьаһалтатын бэрэстэбиитлэ Владимир Окочешников уонна эбийиэк хаһаайына, предприниматель, «Пландер» ХЭТ дириэктэрэ

ТУРУННАХХА БАРЫТА КЫАЛЛАР

Владислав Соловьев быстылар, онтон мустубут дьон саҕа тутууну көрдүлэр.

Хаһаайын Владислав Соловьев үлэ-хамнас таһаарылаах буоларын туһугар унаар күөх буруону унаарыччы тардан, кир-хах, куһаҥан санаа сьыстыбатын, хоп-сип хоммотун, ыарахан санаа тумунун диэн сахалыы сиритуму тутуһан аал уоту оттон үрдүк айыыларга сүгүүрдү.

Кэлбит ыалдьыттар Владислав Иннокентьевичи эбэрдэлээн, сэмэй бэлэхтэри туттартаатылар. Ханнык да үлэни саҕалыырга киһиэхэ күүс-көмө, өйөбүл буолуу махтала туохха да кэмнэмэт. Онон кини эмиэ үлэтигэр, офис-гараж тутуутугар күүс-көмө буолбут салайааччыларга, тутуу ааччыларга коллективин аатыттан уонна тус бэйэтин аатыттан үлэһит-

тэригэр махтанан бэлэхтэри утары уунна.

Владислав Иннокентьевич 2003 сыллаахха ИП тэринэн таһаарыс таһытынан дьарыктанан саҕалаабыта. Дьыл ханнык да кэмин аахсыбакка, Сахабыт сиригэр хоту улуустарыгар хасты да рейс онороллоро. Хас биридди киһи дьылбата бэйэтин илиитигэр. Киһи үөһүбэтэх өттүттэн соһуччу буолуон сөп. Онтон Владислав Иннокентьевич чугас дьонун, биир дойдулаахтарын үтүө санааларынан, көмөлөрүнэн санаатын түһэрбэккэ, толлубакка, олорон хаалбакка күн бүгүнгээннэ диэри таһаарылаахтык үлэлиир.

Ол курдук, уруккуттан улахан кыамталаах тимир көлөбө сыһыаннаах буолан суол онорор, өрөмүөнүүр дьарыгын саҕалаабыта. Тыа сиригэр олоһун тупсарарга тэрилтэ тэринэн, техникалары ылан, үлэ миэстэтин таһааран биир дойдулаахтара, дьон-сэргэ үлэлээх, дьарыктаах буолуутун хааччылар, олохторугар бэйэлэрин суолларын булуналларыгар, таба тайаналларыгар тирэх буолар.

Владислав бэйэтин нэһилиэтин суолун онорууттан,

тупсарыттан саҕалаан, нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы, бөһүөлөк иһинээҕи суолларын онордулар. Аны улуус иһинэн эрэ мунгурдаммакка атын улуустарга Уус Алдан трассатын өрөмүөннэбиттэрэ, Чурапчыттан Арыылаахха, Мындаҕаайыттан Туора Күөлгэ, Чыаппараттан Толоонго, Кэбээйиттэн Маастаахха диэри суоллары кутан онорон тыын боппуруоһу түстэтилэр.

Биир дойдулаахпыт, предприниматель, суол онорооччу, тулхадыйбат күүстээх, кытаанах санаалаах Владислав Иннокентьевич үлэтэ олохтоох-дьаһахтаах буолуутун бигэргэтэн, улууспут уонна бүтүн Саха сиригэр олохтоохторо киэн тутталларын биллэрэннэр, республикаҕа Утүө Дьулуур сылыгар биллэриллибит «Саха сиригэр киэн туттуута» норуот бириэмийэтин «Баҕа өттүнэн көмөлөһөөччү» номинация кыайылааҕа буолбута.

Сыл ахсын улууспутугар предпринимателлэр үүнэрсайдан, саҕа эбийиэктэри үлэҕэ киллэрэллэрэ, бары хайысхаларга үлэни ытталлара кэрэхсэбиллээх.

С. АРГУНОВ

Депутат – норуот кулута

Ааспыт сыл ахсынньы ыйын 26 күнүгэр РФ Государственной Думатын депутата Галина Иннокентьевна Данчикова биһиги улууспутугар кэлэн «Культура» уонна «Үөрэхтээһин» национальнай бырайыактары ырытар ис хоһоонноох сүбэ мунньахтарга кытынна.

Бу мунньахтар А. Шестаков аатынан норуот айымньытын дьийэтигэр уонна И.С. Гаврильев аатынан 1-кы №-дээх оскуолаҕа буолдулар. Баларга культура, үөрэх үлэһиттэрэ, улууспут баһылыга Юрий Слепцов, кини солбуйааччылар, нэһилиэктэр баһылыктара, общественнай түмсүүлэр салайааччылары сырыттылар.

Национальнай бырайыактар чэрчилэринэн республикаҕа, улууска туох үлэлэр ытыллыбыттарын, ытыллыахтаахтарын туһунан иһитиннэриилэри СР культуратын министрэ Юрий Куприянов, культура министерствотын бырайыактыр-ресурснай киин директорун солбуйааччыта Леонид Ким, Ил Түмэн депутата Феодосия Габышева, улуус баһылыга Юрий Слепцов, «Культура сайдыытын киинэ» МКУ директора Елена Заровняева, үөрэх управлениетын начальнига Екатерина Ядреева онордулар.

Кэпсэтиигэ «Бизнес-инкубатор» менеджера Прокопий Окоемов, Намнааҕы киинэммит библиотека директора Майя Софронова, А. Шестаков аатынан норуот айымньытын дьийэтин директора Александра Парникова, «Куба» КСТ (НКО) директора Сахаяна Новгородова, 2-с №-дээх оскуола директора Наталья Никонова, Никольскайдааҕы «Сир» музейин директора Прасковья Протопопова, З.П. Винокуров аатынан оҕо искусствотын оскуолатын (ДШИ) директора Алексей Афанасьев салайар тэрилтэлэрэ ытар үлэлэрин, былааннарын билигиннэрдилэр уонна кэчкэ боппуруостарга болдомто ууран, хонтуруолга тутан, туһааннаах тэрилтэлэргэ тиэрдэн программаларга киллэтэриигэ, үбүлээһини көрдөрүүгэ көмө онороругар, сабыдыаллыырыгар көрдөстүлэр. Тыл эппиттэр улуус киинигэр Культура дьбарыаһа, оҕо искусствотын типовой дьийэтэ, 2-с №-дээх орто оскуола дьийэтэ, «Маастардар дэ-

ациональнай бырайыак саҕа саҕалаанытыгар аан бастаан улуус общественноһун мунньан бу докумуону билигиннэри, дьүүлээһи ытылыһына. Бары улуустарга бырайыагы, кини ис хоһоонун туһунан быһаарыны ытан турабыт. Онон ырытыгы, дьүүллээһи күүскэ барыахтаах. Манна культура сайдыытыгар, культура объектар тутулууларыгар талааннаах дьону

ТУРУОРСУУГУТ ЧУОЛКАЙ, ТУППУККУТ КӨДЬҮҮСТЭЭХ БУОЛУОХТААХ

риэбинэлэрэ» комплекс, «Куба» КСТ (НКО) оҕолору иитэр, дьарыктыыр дьийэтэ тутулууларын, үөрэх, культура тэрилтэлэрэ интернеккэ бары холбонууларын, сибээс хаачыстыбатын тупсарыны, библиотекалар фондаларын ханатыгыга көрүллэр үбү үгүөрүтүк көрдөрүүнү туруорустулар.

Галина Данчикова: «РФ национальнай бырайыактарын олоххо киллэриигэ 5-7 триллион солкуобай көрүллүөхтээх. Бу кэлим дьаһаллар үтүө түмүктэрдээх буолуохтаахтар, Президент үөрэхтээһингэ, культураҕа, предпринимательствоҕа, дьийэн-уотунан хааччыыгыга туруорбут соруктарын толорууну хааччыахтаахтар, экономикабыт бөһөргөөһүнүгэр тиэрдиллээхтэр.

2019-21 сс. культура национальнай бырайыагар 43 млрд. солк., о.и. 19 млрд. солк. 2019 көрүллүөхтээх. Ону муниципальнай тэрээһиннэринэн тыыран тиэрдиллээхтээхпит. Үлэ-хамнас туруктаах буолуута ангардас үбүлээһин кээмэйинэн быһаарыллыбат. Эһиги көхтөөх, дьаныардаах, толкуйдаах үлэһит элбэҕи быһаарыаҕа. Билигин РФ Культура туһунан саҕа сокуонун барыла онһуһуллан дьүүллээһиннэ сылдьар. Онно эһиги көхтөөхтүк кыттан, олохтоох усулуобуйаны учуоттатар этиилэрэ, уларытылары киллэтэриигэ күүскэ үлэлээһинтээхпит».

Юрий Куприянов: «Бүгүн Намна тахсан РФ уонна СР «Культура» на-

хайдах өйүүргэ, сайыннарыыга, специалистар таһымнарын үрдэтиигэ сыһыаннаах этиилэр киирдилэр. Бырайыагы олоххо хайдах киллэрэбит диэн санаалар үөскүүрүтэ. 2019 сылга улууска Культура сыла биллэриллэбэ, Олонхо ыһыаҕа ыһыллыаҕа. Онон улуус олохтоохторун күүстээх үлэ күүтэр. Былырын 202 №-дээх СР правительствотын Уурааҕа тахсан турар. Ону олоххо киллэриигэ үлэлээхтээхпит. Культура системата бэрээдэктэниэхтээх. Онон төһө үлэһиттээх, штаттаах буолабыт, туох сыаллаах-соруктаах буолабыт, төһө үбү тугу учуоттаан көрөбүт диэннэ үлэлээхтээхпит. Онно нэһилиэнньэ, үлэһит ахсаана, объектар иэһнэрэ уо.да. учуоттаныахтаах.

Бырайыак үс түһүмэхтээх, алта сылы хабар болдьохтоох. Үбүлээһинэ федеральнай, республиканскай бюджеттэн уонна чааһынай-государственной биригэ үлэлээһин (партнерство), бюджеты таһыттан эбии хомуллар үптэн.

Кэлэр сылга Ньурба драматическай театра, Горнайга уонна Уус Алданга культура дьийэлэрэ тутулуохтара. 2020-2021 сс. Нам улууһун Аппанытыгар культура дьийэтин туттарыы былаанга киллэрилиннэ. Намна оҕо искусствотын оскуолаһара ситиһиилээхтик үлэлииллэр. Бу эйгэни сайыннарыыга салгыы үлэлиэхпит».

И. ИВАНОВ

Быһылаан

УҤУН ӨРӨБҮЛЛЭР СОДУЛЛАРА

Саҕа дьыл бырааһынньыктарын кэнниттэн киһи үөһүбэтэх өттүттэн араас үөрүүлээх да, хомолтолоох да түгэһнэр баар буолааччылар. Хас биридди киһи саҕа дьыл кэлбитин үөрэн-көтөн бэлиэтээн баран үгкүүлүү барар, телевизорга кэнсиэр, киинэ көрөр, дьоннорун, аймахтарын, табаарыстарын кытта көрсүһөр. Сорох дьон ыалдьан да хаалар түбэлтэлэрэ баар. Ону ааһан аһары «бырааһынньыктаан» араас түбэлтэлэргэ түбэһэн бурайсан, буруйу онорон кэһиһээччилэр да баар буолааччылар.

Суһал көмөҕө. Саҕа үктэммит 2019 сылга суһал көмө сулууспатыгар тохсунньу 1 күнүттэн тохсунньу 8 күнүн 14 чаас 30 мүнүүтэ түмүгүнэн — уопсайа 215 ыҕырыы кирибит. Суһал көмө быраастара көрбүттэрин түмүгүнэн 19 киһи балыһаҕа эмтэнэ киирибит, онтон 5-һэ оҕо. Араас биричиинэнэн 21 оһоллонуу-дэнгэһини түбэлтэтэ тахсыбыт, онтон 7-тэ оҕо. Саҕа дьыл тохсхойор түүнүгэр 2 киһи суһал көмөҕө наадыйбыт. Бу өрөбүл күнүгэрэ 2 кырдыбаас киһи ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбыттар. Суһал көмө сүнньүнэн куртах, аллергия, астма, хаан батыаһына, ис, сүрэх ыарыыларын бэлиэтэбит. Дьон доруобуйатын туһугар суһал көмөҕө, түүннэри-күнүстэри, икки биригээдэ үлэлээбит.

Полиция. Тохсунньу 1 күнүттэн 8 күнүгэр диэри уопсайа 35 араас хабааннаах иһитиннэри кирибит. Онтон эт-хаан эчэйиитэ — 8, уоруу — 2, массынааны күрэттии -1 быһылаана бэлиэтэммит. 127 административнай буруйу кэһии боротокуола толоруллубут, онтон 118-һа ГАИ салаатынан. Ордук элбэх боротокуул уруулга арыгы иһэн баран олокуруу толоруллубут. Төһө да бырааһынньыктар буолбуттары иһин, суоппардар итирдэр утаҕы иһэн баран уруулга олоруу табыллыбатын, ону ааһан суол быһылааннарын да таһаарыахтарын сөбүн өйдөөбөтөр эбит. Сүнньүнэн өрөбүл күнүгэрэ улахан быһылаана суох этэҥнэ аастылар. Үөһэ ыйылыбыт буруйдар толору арыллыбыттар.

С. АРГУНОВ

Оѳону иитги – барыбыт дьыалабыт

Ахсынһы 19 күнүгэр “Чэ-чир” оѳо уһуяан “Күнчээн” бөлөѳүн кырачааннарыгар “Дорѳоону сөпкө сагаран тылы ситимнээһин” диэн тыл сайдыгытын аһаҕас дьарыгар төрөшпүттэр сырытыбыт.

Иитээччи Сивцева Екатерина Олеговна хас биирдии оѳо тийимтигэ гына быһааран, оѳо интэриэһин тардан оонһуу түһүмэхтэрин киллэрдэ, остуоруяа кэпсэ-

ДЬАРЫГЫ СЭНЭЭР ДИБИТ

этэ, бары олус көхтөөхтүк кытыннылар. Барыратар бүтэй дорѳооноро элбэхтик хатыланналар, дорѳоону сөпкө сагара үөрэннилэр.

Манна оѳолор оонһуу халыбынан араас соруудахтары

толордулар: кумааѳыны, фольганы имиттилер, шарик үрдүлэр. Манһык дьарык оѳолор сагаларыгар үтүө өрүттэри аѳалла, саѳаланыѳыттан бүтүөр диэри оѳо болѳомтотун тарта.

Екатерина Олеговна оѳо болѳомтотун тардарга араас ньыманы уонна албаһы тол-

куйдаабыт: хас биирдии оѳо соруудахтары тус бэйэлэригэр биэрдэ; хас биирдиилэрин атыларыгар чугаһаан туран кэпсэттэ; дьарык бүтүөр диэри интэриэстэрин тарта.

Бэриллибит соруудахтары оѳолор болѳойон истибиттэриттэн, кыһаллан толорбуттарыттан көрдөххө, ол ньымата табылынна диэн бэлэиттэбит. Оѳону дьибэѳ манһык дьарыктыахха сөп эбит диэн сэнээрэ көрдүбүт.

“Күнчээн” бөлөх оѳолорун төрөшпүттэрэ

Күннэтэ көрөр дьоммут

Наставник... кини кимий? Бу тыл туох суолталааѳый? Наставник – диэн салайааччы, учуутал, иитээччи. Эдэр көлүөнэѳэ үлэлэбит уопуттуттан үллэстэр, үөрэтэр, такайар идэтин толору баһылаабыт кини буолар.

Мин бүгүн бииргэ үлэлии – хамсыы сылдыар наставникым, учууталым түһунан кэпсизхпин баѳарабын. Аан бастаан оѳо уһуяаныгар үлэлии киирэн баран, ыарахаттары көрсүбүтүм. Оѳону, төрөшпүтү кытта үлэлии уустугун билбитим. Уһуяаммыгыгар коллектив улахан аһара эдэрдэр. Сэбиэдиссэйбит Мария Ивановна Сивцева эдэр үлэһиттэргэ усулуобуйа онорон, бастакы үлэлии киирбит киһиэхэ уопуттаах үлэһиккэ сыһыарар үтүө үгэстээх. Бу саһа үлэтин саѳалыыр киһиэхэ олус сөптөөх хардыы. Үлэлээбитим иккис сылбар “Үрдэл” бөлөххө ананан Степанова Августа Федотовнаны кытта үлэлии чиескэ тиксибитим. Кини Нам улууһугар тарбахха баттанар уопуттаах иитээччи буолар.

Августа Федотовна 1975 сылтан оѳо уһуяаныгар үлэлиир. Бастакы үлэтин төрөбүт түөлбөтигэр 2 Хомуस्ताахан саѳалаабыт. Ол саѳана уһуяаннара дьааһыла-саад диэн ааттанара. Дойдугар уопсайа 30 сыл үлэлээн баран, оройуон киинигэр Намна 8-с №-дээх «Көлүкэчээн» уһуяаныгар кэлэн үлэлээбит. Онтон 2013 сыллаахха сана 11-с №-дээх «Сулусчаан» уһуяан үлэѳэ киирбитигэр эдэр үлэһиттэргэ наставниктан ыһырыллыбыта.

Августа Федотовна билинги кэмнэ оѳо бары өтүгүн сайдарыгар күүскэ үлэлэһэр. Сүрүн хайысхатынан оѳо толкуйдуур дьобурун, ойуулаан көрөрүн, тыл сайдытыгар олук уулар. Кини үлэтэ хас да өрүттээх. Холбура, төрөбүт дойдуга таптал, айылдаѳа сүгүрүйүү, бэйэ норуотун, саха төрүт культууратын билиһиннэри буолар. Кини дьарыктара куруук ураты буолаллар. Оѳо бары өтүгүнэн сайдарыгар кыһаллар. Ордук оѳо тыла сайдарыгар күүстээхтик үлэлиир. Оѳо сиһилии кэпсириин, этиини толору этэрин, тылын саппааһа кэниригэр толук уулар. 2012 сыллаахха «Билинги ирдэбилгэ сөп түбэһиннэрэн, тулалаан турар эйгэни оскуола иннинээѳи саастаах оѳо билиһиннэри программа» диэн иитээччилэргэ анаан авторскай программа онорон кинигэ таһаарбыта. Кинигэѳе сахалыы ыйдарынан оѳолорго аналлаах алгыс тыллар, соруудахтар, билгэлэр, сизэр-туом, норут үгэһэ, таабырыннар,

ырыа, хоһоон уонна араас оонһуулар бааллар. Эдэр иитээччилэргэ, төрөшпүттэргэ олус туһалаах кинигэ.

Августа Федотовнаны кытта үлэлиир олус интэриэһинэй. Кини элбэх идеялардаах, туспа, ураты көрүүлээх, туһалаах сүбэлэрдээх. Саѳаламмыт-толкуйдаммыт үлэтин бириэмэтигэр куруук ситэрэр-хоторор. Кини айылбаттан эйэѳэс майгылаах буолан, оѳолору олус таптыыр, кырачаан дьон киниэхэ эмиэ наһаа күүскэ тардыһаллар, уһуяаннарыгар үөрэ-көтө кэллэлэр. Оѳо талаанын бириэмэтигэр таба көрөн, сайыннара дьулуһар.

сайыннарыыга олус улахан болѳомто уураар. Олохпут сайдан, кэм-кэрдии ирдэбилэ уларыдаѳын ахсын, Августа Федотовна тэһгэ хардылаан, образовательнай стандартка эппиэттиир саһа технологиялары, инновационнай хайысхалары тобулууга уонна программалары туһаныыга, оѳо араас дьобурун сайыннарыыга төрөшпүттэри кытта бииргэ үлэлэһэн, кинилэр баѳа санааларыгар олоѳуран, иитэр-үөрэтэр үлэни үрдүк таһымна таһаарыыга утумнаах үлэни ыһыпта.

Августа Федотовна “Көлүкэчээн” детсадка үлэлиир сылларыгар араас та-

ах үлэһит буолара харахпар билигин да олорон хаалбыт. Саамай сөѳөрүм диэн, төрөшпүт оѳотун аѳаллаѳына, хас биирдии оѳону төрөшпүттэригэр хайѳаан, олох кэтэһэ сылдыар оѳото кэлбитин курдук күлэн-үөрэн, төрөшпүтүн үөрдөн-көтүртэн ыытара. Ол иһин хас биирдии төрөшпүт Августа Федотовна көрдөспүт үлэтин оноругун быһа гыммакка онорон, чочуйан аѳалаллар. Ол сылларга II Хомуस्ताах детсада улууска илиигэ баттанар үчүгэй үлэлээх уһуяанынан биллэрэ. Хас сыл аайы онорук күрэхтэһиилэригэр бастакы миэстэттэн түспэт этибит. Кини иитэн, такайан таһаарыт үлэһиттэрэ Жиркова Галина, Алена билигин улууска биллэр үлэһиттэр.

Августа Федотовна кэнчэри ыччаттары иитиигэ туох баар санаатын сылбатын биэрэн туран билигин да үлэлии сылдыарыттан киэн туттабыт, үөрэбит.

Протопопова Мария Андреевна, Попова Прасковья Куприяновна иитээччилэр:

– Билиги Августа Федотовнаны кытта II Хомуस्ताах дьааһыла-саадыгар сүүрбэччэ сыл бииргэ үлэлээбиппит. Ол саѳана нэдиэлэ алта хонугар оѳолору ылан, сарсыарда аѳыс чаастан киһэ аѳыс чааска диэри сменанан үлэлиир этибит. Отуттуу оѳолоох икки бөлөѳүнэн үлэлиирбит. Бу үлэлиир сылларыгыгар сылынан аттаран кыра да, улахан да бөлөѳүнэн оѳолору дэгиттэр сайыннаран сыллаах араас өрүттээх үлэлэринэн нэһилик иһинэн, улуус, республика таһымнаах үлэлээн кэллэхпит. Онно барытыгар Августа Федотовна бииргэ үлэлиир, биир идэлээхтэригэр көмөлөһөөччү, көѳүлээччи, наставник быһытынан өрүү тэһгэ сылдыара.

Билиги Августа Федотовна биир хаачыстыбатын бэлэтиэхпит этэ, кини үлэтигэр дуулуурун, ылсыбыт дьыалатын хайаан да үрдүк таһымнаахтык, эппиэтинэстээхтик толорон тиһэѳэр тириэрдэрин. Ханна да үлэлээтэр бэйэтэ туспа көрүүлээх, бииргэ үлэлиир дьонугар, доѳотторуугар үтүө сыһыаннаах, үлэтигэр сүрдээх эппиэтинэстээх уонна ирдэбиллээх буоларынан билэбит. Үлэлээбит сылларын тухары элбэх оѳо-ыччаты кэрэѳэ уһуяан, дьонго – сэргэѳэ ыгыктана сылдыарынан холобур оностон киэн туттабыт.

Үтүө санаан Күн алгыһа буолуохтун! Ыра санаан Олоѳун сирдыитэ буолуохтун!

А.В. ПРОТОПОПОВА, “Сулусчаан” уһуяан иитээччигэ

ДЬОЛБОР КӨРСҮБҮТ ИИТЭЭЧЧИМ

Түмүгэр сыалын ситиһэр уонна сыанабылга таһаарар. Кини дьарыктаабыт оѳолоро үксүлэрэ ситиһиилэнэллэр, куруук бириистээх миэстэѳэ тиксэллэр, хайѳабылга сылдыаллар. 2013 сыллаахха Францияѳа бараннар аан дойдутааѳы “Хрустальная лира” диэн фестивалга мьода уонна фольклор номинациятыгар бэлэмнээбит оѳолоро диплом уонна кубок кэһиилээх кэлбиттэрэ Августа Федотовна улахан ситиһиитинэн буолар. Кини сыралаах үлэтин түмүгэ, 2012 сыллаахха Саха республикатыттан “Отличник образования” уонна “За вклад в развитие дошкольного образования” диэн үрдүк ааттар түөскэ анһыллар бэлиэнэн наѳараадаламмыта.

Мин Августа Федотовнаны кытта үлэлии – хамсыы сылдыарбынан киэн туттабын. Киниттэн элбэѳи оѳо иитиитигэр үөрөнним, биллим. Өрүү сүбэ-ама биэрэ сылдыарыттан наһаа үөрэбин. Бэйэм тус үлэбэр кини холбуруттан туттабын. Быйыл убаастыыр, диригиник ыгыктыыр наставникым үбүлүөйдээх сыла түмүктэнэн эрэр. Түгэнинэн туһанан, Августа Федотовна, ааспыт үбүлүөйгүнэн итиистин эѳэрдэтэ тут! Уонна кэлэн иһэр саргылаах Саһа дьылынан эѳэрдэлиибин! Саһа сыл саһа саѳахтары, саһа санааны, элбэх ситиһиини, дьолу тосхойдун!

Августа Федотовна өр сылларга бииргэ үлэлэспит биир идэлээхтэрэ уонна дойдугаахтара санааларын манһык үллэстэллэр.

Местникова Аида Петровна, Нам улууһун үөрэѳин управлениетын оскуола иннинээѳи саастаах оѳолор отделын сүрүннүүр специалиһа:

– Августа Федотовна Степанова, Нам 8-с №-дээх «Көлүкэчээн» оѳо саадыгар 2007 сылтан 2014 сылга диэри олус бэриниилээхтик, үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Коллектив кинини

идэтин толору баһылаабыт, үрдүк культуралаах, муударай өйдөөх-санаалаах, педагог-иитээччи уонна үтүөмааны киһи быһыытынан билинэбит уонна сыаналыыбыт. Оскуолаѳа кириирин иннинээѳи саастаах оѳолору иитиигэ-үөрэтиигэ үтүө суобастаахтык, олус бэриниилээхтик үлэлээн олоѳун кырачааннары иитиигэ аната. Саха республикатын национальнай оѳо саадытар саһардан сайыннары концепциятын олоххо киллэриигэ «Күн-дьыл эргириинэн оѳо тулалаан турар-эйгэни билиһиннэри» авторскай программа таһсан үлэтин уопута улууска, республикаѳа педагогическай ааѳылар, научнай практической конференциялар нөһгө киэнник тарѳаммыта. Маны сэргэ кырачааннар дьобурдарын сайыннарыыга үгүс өрүттээх үлэни ыытара. Ол курдук фольклор араас көрүгүн үөрэтэн, ингэрэн, оѳо тылын, ситимнээн саһарар саһатын

һымнаах кустовой, улуус-тааѳы, региональнай, республиканскай, бүтүн Россия-тааѳы уонна норуттар икки ардыларынааѳы таһымнаах күрэхтэһиилэргэ ситиһиилээхтик кыттыбыта. Кини итиллээччилэрин уонна төрөшпүттэрин кытыннаран олонхо-постановка туруоран, Францияѳа тийэ барсан, салайан аан дойду таһымнаах күрэхтэһиигэ үрдүк ситиһиилэммитэ.

Оѳо сайдар эйгэтин тэриийигэ болѳомтотун күүскэ уураар. Төрөшпүттэри кытта ыкса ситимнээх үлэлээн, араас матырыяалтан оноруктары түмэн, олус баай ис хоһоонноох эйгэни тэриийэрэ.

Осипова Альбина Владимировна, логопед-учуутал:

– Мин Августа Федотовналыын 90 –с сыллар саѳаланыларыгар алтыһан үлэлээн ааспытым. Оччолорго сиестэрэнэн үлэлиир кэмнэри этэ. Августа Федотовна сэргэх, сүүрэн-көтөн устубат энергиялаах, айымһыла-

Үчүгэй Өлүөнэ тойуксута

Быйыл ССРС суруйааччыларын сойуунун чилиэнэ, поэт Таллан Бүрү төрөөбүтэ 110 сылын бэлиэтиэхпит. Онуоха бэлэмнэни сыл сагатыгтан сафаламмыта. Суруйааччы аатын сүгөр Бөтүг орто оскуолата 2018-2019 үөрэх дылын «Таллан Бүрү күһүнгү фантазията» диин тэрээһининэн аспыта, итинэн суруйааччы сыла сафаламмытын биллэрбитэ. Онон кэлэр сыл бөтүгнүргэ – Таллан Бүрү сыла.

ТАЛЛАН БҮРЭ ҮБҮЛҮӨЙҮН КӨРСӨ

«Уолан Эрилик» кинигэ бэчээккэ барбыт. Кинигэ «Саха суруйааччылары» сериянан тахсыаба. Бөтүг нэһилиэгин баһылыга Михаил Макаров иһитиннэрбитинэн, Таллан Бүрү музейа саҥардылар, Ыыс Булгуннах суола онһууллара былаанналар. Үгэскэ кубулуйбут «Таллан Бүрү аабылара» диин алын сүһүөх оскуола үөрэнээччилэрин улуустаагы аабылара ытыллыаба.

СУРУЙААЧЧИ ОЛОБУТТАН. АЙАР ҮЛЭТИТТЭН.

Таллан Бүрү - Сивцев Ефрем Степанович (25.01.1909—01.03.1981) — биллиилээх саха поэтэ.

1909 сыллаахха тохсунньу 25 күнүгэр Нам улуугугар төрөөбүт. Гражданскай сэрри кыттылааба. 1944 с. ССРС суруйааччыларын сойуунун чилиэнэ. 1932 с. Саха Сиринээги уобаластаагы сэбиэскэй партинай оскуо-

ланы бүтэрбит. Элбэх сыларга РОНО сэбиэдиссэйинэн, инспекторынан, саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэлээбит.

1929 с. бэчээттэнэн барбыт. Бастагы кинигэтэ 1937 с. тахсыбыт. Поэт 1981 сыллаахха кулун тутар 1 өлбүт.

Наҕараадалара уонна ытык ааттара:

Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ; «Бочуот Знага» ордьан мэтээллэр.

Аатын үйэтити:

Кини аатынан Бөтүг орто оскуолата ааттаммыт.

Бөтүгнэ суруйааччыга аналлаах түмэл баар.

Тахсыбыт кинигэлэрэ:

Хоһоонор. М. — Дь.: Кинигэ кыһата, 1937. — 68 с.

Уолан Эрилик: Кыһынгы дойдох. — Дь.: Кинигэ кыһата, 1944. — 58 с.

Көмүс долгуннар: Хоһоонор. — Дь.: Кинигэ кыһата, 1957. 76 с.

Үчүгэй Өлүөнэ. Поэмалар. — Дь., 1963. — 112 с.

Өлүөнэ очуостара. Талыллыбыт хоһоонор. — Дь., 1971. — 352 с.

Лена прекрасная. Стихи и поэмы. — М., 1972;

Кэллим кэпсээри. Хоһоонор, поэмалар. — Дь., 1979. — 176 с.

Байҕалиада: Хоһоонор, поэмалар. — Дь.: Бичик, 1999. — 174 с.

Көмүс муос. — Дь.: Чуораанчык, 1999. — 32 с.

Лена **НОГОВИЦЫНА**

2019 – Эңсиэлигэ Олонхо туоната

АЛГЫСТААХ ТҮҮҮЛГЭ ТҮСТЭННЭ

Д.Ф. Алексеев аатынан 1 Хомустаах оскуолатыгар “Ойон тахсар күннээх, охтон баранар мастаах, уолан бүтэр уулаах” орто дойдун олонхотун алгыстаах түһүлгэтин З.П. Саввин аатынан Үөдэй уонна Партизан оскуолатын үөрэнээччилэрэ, саха тылын учууталлара А.В. Сысолятина, Н.Ф. Гуляева, “Дүрүл” хомус ансаамбылын уһууааччыта В.Н. Гаврильева, музей үлэһитэ, наставник-учууталбыт В.П. Яковлева киир-гэттиллэр.

“Уруй-айхал, уһун туску!” эбэрдэлэһии, айах тутан көрсүһүү кэнниттэн, устар ууну сомофолуур уус тыллаах ураанхай саха уһун түүн утууар уутун умнан толорор олонхолорунан: В.Н. Попов - Бочоох “Үөлэн Кырдыт”, Бэдьээлэ - П.П. Ядрихинскай “Дьырыбына Дьырылыатта Кыыс Бухатыыр”, Н.П. Бурнашев “Кыыс Дэбилийэ” олонхолорунан дьоро күммүт сафаланна.

Икки тэргэн ый саҕа кэрэ чуор кулгаахтарынан истэн сэргэбэлээн, ыалдыттарбыт кэмчиэрийэн турбакка “өрөөбүт уостара өһүллэн, хоммут уостара хоннон” көрү-нары көбүлүттэн туттулар. “Илии тутуурдаах, өттүк харалаах” кэлэн, бэлэтэрин уунулар – дьүрүскэн хомус ыллаата (Сидорова Луиза, Николаева Русанна, Партизан оскуолатын 11-с уонна 9-с кылааһын үөрэнээччилэрэ), эбэрдэлээх эһиэкэй энээрийдэ (Иванов Юлиан, Үөдэй оскуолатын 8-с кылааһын үөрэнээччитэ). Бука бары илии илибититтэн тутуһан, тонолох тонолохпунттан сыстыһан, оһуокайдан ойдубут. Олонхо дойдутун устун айаммыт 1-кы тохтобулулар ыгырылаах ыалдыттарбыт, улуустаагы Оҕо библиотекатын сэбиэдиссэйэ В.Е. Бережнева, библиографа Л.Н. Кривошапкина “Манас”, “Джангар”, “Давид Сосунскай”, “Калевала” о.д.а. омук героическай эпостарыттан сафалаан, саха омук аатырбыт олонхоһуттарыгар, олонхолоругар, тылбаастарыгар, аар-саарга аатырбыт П.А. Ойуунускай “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхотугар тийэ ырытыы онорон, тургутук ыытылар. Түмүккэ күндү ыалдыттарыбыт махтанныбыт, Партизан оскуолатын 7-с кылааһын үөрэнээччитэ Петрова Викаттан “Дьулуруйар Ньургун Боотур уонна Кыыс Бухатыыр” Е. Ядреева илиинэн онһоһугун-оонһууну тутаннар наһаа үөрдүлэр.

Иккис тохтобула “Олонхо алыба” ТОК-оонһууну библиотекары, саха тылын учуутала идэлээх Д.А. Павлова олус интэриэһинэйдик ыытта. Хамаандалар илиилэрэ күөрэннэс, эппиэттэрэ да астык буолан учууталларын үөртүлэр.

Үһүс тохтобул бэрт сэргэтик барда. Эдэр учуутал Д.К. Павлова салайыгытынан хамаандалар музыканан доһуһуоллатан, олонхо геройдарын туттан-хаптан, үнкүүлээн көрдөрдүлэр. Олонхо дойдутугар айаммыт түмүк тохтобула “Саңдалы тула түмсүү”, саха тылын учуутала А.А. Томская бу түһүмэти иллээн-сафалаан ыытта. Ыалдыттар бүгүнгү тэрээһини сэнгэрбиттэрин, биһирээбиттэрин туһунан эттиллэр, сылын аайы көрсөр үгэспитин кэспэккэ, салгыы сайдар суолу-иһи, сонун ньымалары көрдөөн, биһиргэ үлэлииргэ бэлэмнэрин эттиллэр, эһиилги былааны торумнаатылар.

Тэрээһин түмүк тылын Партизан оскуолатын саха тылын уонна литературатын учуутала Н.Ф. Гуляева эттэ: “Биһиги, Үөдэй-1 Хомустаах-Партизан оскуолатын ийэ тыл уонна төрүт культура учууталлара, 2017 с. үлэбитигэр өссө биһир хайысханы ылынан, оһолорго аналлаах үүнэр-сайдар эйгэ тэрийбиппит бүгүн туһата-көдьүүһэ көһүннэ. Аныгы технологияны туттан, туһанан, араас хайысхалаах үлэ ыгытарбыт методическай көмө, уопут атастаһыта буолар. Ааспыт үөрэх дылыгар, партизаннар, биһир дойдулаахпыт, талааннаах литературнай критик Николай Рыкунов кэриэһигэр “Рыкунов аабылларын”, народнай поэт П.Н. Тобуруокап үбүлүөйүн тэрийбиппит. Хоһоонноохтук аабыы, фольклор көрүгүнэрин толоруу, дьүһүйүү, чинчийи ньыматын көрдөрбүппүт. Үс оскуола үөрэнээччилэрэ, бүгүнгү курдук бэлэмнээн, айар, чинчийэр үлэ араас көрүгэр күрэхтэспиттэрэ. Бу аабыы, фольклор көрүгүнэрин толоруу, дьүһүйүү, чинчийи ньыматын көрдөрбүппүт. Үс оскуола үөрэнээччилэрэ, бүгүнгү курдук бэлэмнээн, айар, чинчийэр үлэ араас көрүгэр күрэхтэспиттэрэ. Бу көрсүһүүбүт үгэскэ кубулуйбутуттан үөрөбүн. Тэрээһин сыалын ситтэ”.

Ити курдук олонхо дойдутун киэн киэлитигэр айаммыт түмүктэннэ. Эһиил, үтүө-мааны Үөдэй сиригэр, 2019 сылга көрсүөххэ диэри!

Иванна **ПЕТРОВА**,
Д.Ф. Алексеев аатынан 1 Хомустаах
9-с кылааһын үөрэнээччитэ

Спорт эйгэтигэр

Сахалыы остуол оонһуутун федерацията өссө биһир сылы күрэхтэһии күүрээнигэр түмүктээтэ. Аһыах хонуктаагыта Дьоккуускай куоракка республика сахалыы остуол оонһуутун федерациятын Кубогар күрэхтэһии буолан ааста. 12 хамаанда, 96 кыттааччы, 7 спорт маастара, 2 маастарга кандидат, 17 разрядтаах спортсмен кыттыны ылылар.

ИННИБИТ ДИЭКИ СЫҔАРЫЙЫАХПЫТ ДУО?

Кубога 11 киһилээх судейскай коллегия дьүүллээтэ. Кылаабынай судьуйа Ширяев Константин Афанасьевич күрэхтэһии иннинээги күн мандаты тэрийэн ыытта, сайаапкатаан сафалаан пропоскаба, страховкага тийэ ирдэбил кытаанах буолла. Күрэхтэһии күн спортсменнар таҕастарыгар, оонһуу хаачыстыбатыгар, бэрээдэги тутуһууга болһомто уурулунна. Күрэхтэһии быраабылатынан хаамысканы өрө көтөбүү, хабылыгы остуолтан өндөтүү, илии көхсүгэр 80% түһэри кытаанахтык ирдэннэ. Мин өйдөбүлбүнэн, судьуйа принципальнай, спортсменнарга биһир ирдэбиллээх, кимиэхэ да ыалдыбат, чиһинэй буолуохтаах. Ол эрээри биһир дииллээн мөккүһүү, сөпсөспөт буолуу түгэннэрэ көстөн аастылар.

ньуу аайы ситиһиигин тупсарар кыах бэриллэр. Түмүккэ биһиги 10-с буоллубут. 9-с миэстэбэ бэрт кыра тийибэтэ. Хамаандабытыгар биһир дииллээн үчүгэй оонһооччулардаахпыт. Ол курдук: Егор Иванович Петров, Ольга Николаевна Ядрихинская, Надежда Дмитриевна Прокопьева, Марина Спиридоновна Семенова. Кинилэр республика күрэхтэһиилэригэр өрүү кытталлар, көрдөрүүлэрин тупсараллар. Түөрт оонһооччубут сахалыы остуол оонһуутугар аан маннай кытыннылар. Эдэр оонһооччуларбыт, күрэхтэһии иннинээги күн 18 сааһын туолбут Тумусов Афоня, Иванова Ирина сафалааһыннара сэргэх диэххэ сөп, уопутурдахтарына көрдөрүүлэрин тупсарар кыахтаахтар. Тохтоон хаалбакка дьарык, араас таһымнаах күрэхтэһиилэр салгыы бара туруохтара. Сахалыы остуол оонһуутун тарҕатыыга, саҕа оонһооччулары көрдөөһүгүнэ улуустаагы «Эңсиэли» хаһыат (редактор

В.Г. Касьянов) көмөтүн бэлиэтиир уонна махталбытын тиздэр наадалаах. Сэтиннигэ, ахсынныга хаһыат редакциятын кытта улуус нэһиликтэригэр, Үөдэйтэн сафалаан Хатырыкка диэри, Нам селотун улахан тэрилтэлэригэр федерация чилиэттэрэ Е.И. Петров, О.Н. Ядрихинская, М.Л. Лукинова, А.Н. Ушнищкая, «Сайды» оҕо киинин оһолоро, М.Е. Охлопкова сахалыы остуол оонһуутун көрдөрдүбүт, үөрөттибит, интэриэһи тартыбыт.

Онон инники сыҕарыйарга сахалыы остуол оонһуута оһолорго, ыччакка, саастаах дьонно маассабай көрүн буолан, үлэ, оҕо тэрилтэлэрэ, спорт тэрийээччилэрэ, оскуоалар, спонсордар күүспүтүн холбон үлэлээтэхпитинэ ситиһии баар буолуо.

М. **ОХЛОПКОВА**,
сахалыы остуол
оонһуутун
федерациятын
салайааччыта

Күрэхтэһии аҕыс остуолунан тэнгэ барда. Оонһуу таһыма биллэрдик тупсубут. Нам улуунун 8 киһилээх хамаандата 3-с төгүлүн Кубокка кытыныбыт. Кубок интэриэһинэй диин группан хамаандаларын барыларын кытта күөн көрсөбүн. Онон оон-

Аныгы дьон техника дэлэйдэн сылгыны миинэр мингэ, көлүнэр көлө онгостууттан тэйдэр тэйдэн иһэр курдуктук. Сыл ахсын сорох нэһиликтэргэ бостууктуур дьонго миинэр ат көстүбэккэ эрэй бөҕө. Сорохтор бара сатаан миинэр аты атын нэһиликтэртэн көрдөһөн, эттэһэн бостууктарыгар миинэрэллэр. Сорох сылгыһыттарбыт хангыл айаас сылгыны айааһыр үөрүйэхтэрэ суох буолан бадьыстаспаттар. Онон сорох бостууктар сатыы эбэтэр мотоцикльнан, велосипедынан сылдьан сүһүлэрин маньылар. Манньык сылдьан үлэлиир эрэйдээх, ыарахан, тустаахха үөрүүнү-көтүүнү, дуоһунуу арааһа ажалбат буолуохтаах. Манньык балаһыаньытан хайаан да тахсыахха наада. Оччоҕо эрэ үлэҕэ-хамнаска охсуута суох буолуо.

Хангыл, айаас сылгыны сыһытыы, айааһаанын уустук, ыарахан дьарык, үлэ. Билигин элбэх киһи сылгы иитэн эрэр. Үгүстэр үөрүйэхтэрэ суох, оупуттара кыра. Хаһан оупутуруохтарыгар диэри күн-дьыл бөҕө ааһа турдаҕа. Онон эдэр сылгыһыттарга билиилэрин-көрүүлэрин байытар баҕаттан олоҕун бүтүннүү сылгыны иитиигэ анаабыт аатырбыт сылгыһыт, ат баайааччы, зоотехник, СР тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Юрий Георгиевич Титов хангыл, айаас сылгыны хайдах сыһытар, айааһыр туһунан сүбэлэрин билиһиннэрэбин.

–Саха сирин усулуобуйатыгар кур ытыллан уойбут аты күһүн сир тонугута, кырпай хаар түспүтүн кэнниттэн, алтынны ортотугар эбэтэр эргэтигэр тутар табыгастаах. Оннук аты күһүн тутуу айааһыр, миинэр, көлүнэр сэрэхтээх. Кур ытыллан уойбут сылгы кыраттан сыыстарар. Онон маннай тутуу (былаат) урут- бастаан төбөтүтэн айааһыттар.

Ол аата айаас ат төһө да мөүстүүн, кинини ырытыннарбака уонна куттабака эрэ аргый-наллаан сирэйин, хараһын сотон, ыраастаан, имэрийэн, кулгааһын кэннин таптаһан, көбүлүн арыталаан үлбүрүүөххэ. Итини барытын санга былаат, кэтэҕэ ыалды илигинэ күнгэ хаста даһаны, атыннык эттэххэ, сотору-сотору онорор үчүгэй. Оччоҕуна сылгы төбөтүн кититтэн куоттарбат, кэтэҕин туттарар буолар. Онтуката кэлин akka сулары, үүнү кэтэрдэргэ олус туһалаах. Сылгы хоргуһа, куттаһаа суох буола үөрэнэр. Маны сэргэ чэпчэки, чараас мас кырыаччы онгостон, эмиз сотору-сотору кырыатаатаахха сылгы түргэнник сыһыйар. Мас кырыаччынан кырыатааһын бу бэйэтэ массаас буолар.

Үрүн эттээх сылгыны маннай утаа сэрэнэн сымнаһастык, кэнникинэн хаһыс да күнүттэн күүскэ соҕус, сениэлээхтик кырыаччынан согуоһа, оччоҕо этэ-сиинэ түргэнник чиниир, ынарыгар, хатарыгар көмөлөһөр. Урут көлүлүүбүт да, сана кундул-хангыл айаас да сылгыны маннай тутуу, саатар 15-20 хонукка баайан, үчүгэй күөх отунан ачыктаппакка аһагыахха, ол онугар күн өрүү-өрүү уулатыахха. Эскөтүн ити баайы кэмигэр туустаах уунан эбэтэр тураннаах күөлтөн уулатар буоллаахха, сылгы туһата суох сыта түргэнник ыанар-хатар. Онон ити кэмгэ ат холлук курдук буолар. Ол онугар дьиннээх үлэҕэ-сырыыга аналлаах этисини ылынар. Сылгы олус бугуһуйбатын, сүһүөхтэрэ көһүйбэтин эбэтэр тымны дьыбарга тонмотун диэн арыт түүн далга бытан аһатар туһалаах. Сага бааллар даһаны, үлэлиир аты даһаны улаханчык ачыктытар буортулаах. Бүтүн суукканан аһаабакка

турбут сылгытан туох да туһа тахсыбат. Оннук аты төтөрү ытан, сангалы уотан эрэ баран эмиз хос сангалы баайдахха эрэ сатанар. Сорохтор аты тутуу да, бүтүн сууккача чолоччу баайан кэбиһэллэр. Оттон сорохтор аты аһынан хара маннайгыттан эбиһинэн аһаталлар. Ити барыта буортулаах. Улаханчык ачыктыабыт эбэтэр эбиһинэн, бурдугунан бааллыбыт ат иһин өнгө алдынар.

Саамай табыгастаах ньыманан сыарҕалаах akka холбоон айааһыр ордук. Биир сымнаһас, биир көрсүө аты оккуоттаах, тараамалаах сыарҕага көлүйөн “олох ат”

күн айы көлүйдэххэ, 1-2 нэдиэлэнэн киһи чугас эргин ханна баһарар тийэр, дьобус таһаһаһы тиэнэр ата буолар. Оттон өрөтөр, сынһатар, умуннарар буоллаахха, ат майгыта алдынар. Олгуобуйаҕа кирибэт, хомуутун сүгүн кэппэт, сэргэ төрдүттэн эмискэ ыстанар, о.д.а. араас куһаҕанга үөрэнэр. Айааһы көлүйэттин тутуу ыраах сиринэн сылдьар сыы-

ларынан баайыллар. Итиник баайыллыбыт хантарҕа ат төбөтүн умса баттаабат. Сорохтор хантарҕаны үүн тиэрбэһиттэн быһа ыңгырга илдьэн баайаллара сыһа. Оннук хантарҕа ат төбөтүн син биир умса баттыр уонна салайарга эмиз мэхэйдээх буолар.

Айааһы akka холбоон миинигэ сатаан мөхпөт, өскөтүн алҕаска киһини бырахтытын да иһин, босхо баран кыыл буолбат, эр ылбат, өсөһөн барбака уурастат. Кинини салайа сатаан бочуустаспаккын. Ыңгыр инниттэн-кэнниттэн тутуһан, ингэһэҕэ тэбинэн озорор киһи холбоонунга сылдьар ат мөһүүтүгэр охтубат. Маннай айааһы урук мииниллэр уонна хара ааныттан бытанык барыллар. Ити кэмгэ айааһы маннайгы уоһа харабытын кэнниттэн кыпчыһан, тинилэхтээн онтон да атыннык дьиһэлиир, үлбүрүйэр, улаханчык сангарар, ыңгырга эргичинни, хамныы иһэр буоллаахха, айаас сотору сыһыйар. Оттон айаас сымнаһас, мөхпөт буол-

га, олгуобуйа, уһун киэн хомуут ат айаннаатаһына дэлби эйэһэнэн, сахсыллан ат сэдилкэҕэ арҕаһын баттатар, хомуукка моонньун аалларар, бааһырар. Туруору тимир сэдилкэ түөрэ барааччы, ардыгар сорох аты саннын өһүргэһин баттаан доболоһон онорор. Ыңгыры akka анаан онгоһуллар: холуннар, дьиримнэрэ, ингэһэ быалара бөҕө, санаатах айы уһуур, кылгыр буола тимир бирээскилээх буолуохтаах. Атаһа ингэһэни киһи атаҕа диринник кириэн харан хаалбатын диэн таһаһынан хайыы онгоһуллара уонна икки ингэһэни ат өрөтөтүн аһынан тулаайаһы бынан холбуу баайар, киһи ингэһэҕэ илиистэн соһуллубатыгар туһалыыр.

Айаас аты мөхтөрөргө кавалерийскай ыңгыр ордук. Ол гынан баран, кини кыра, чараас арҕастаах аты саннын кыбытан атаҕа суох оноруон сөп. Ол иһин мин кылгас казачай ыңгыры ордоробун. Ону даһаны ыңгыр маһын уонна улахан бириһиэн боолдох буутай икки ардынан боолдохуу биитэр телогрейка сизэһин эгин курдук туох эмэ баата таһаһы уган ыңгыр иннин кыпсытабын. Оттон хорхойо сылдьар илин, кэлин хонсуоччу тимирдэрин 45 кыраадыс гына иннин, кэнин диэки өһүлүннэртиир табыгастаах. Боолдох буутай

АТ БАРАХСАН - АБЫРАЛЛААХ КӨЛӨ

онгостулар. “Олох ат” холкутук соһор, ол эрээри айаас сылгы төбөтүнэн кыайбат (15-20 балбаах) таһаһаһы тиэйиллэр уонна дал аанын нөһүө тохтотон туран, дал ис өттүгэр аан сүһүөхтэрин сабыталаан баран, айаас аты көлүйүллэр. Көлүйөн бүтээт, тутатына олох ат сыарҕатын тарааматыгар көнтөһүн 1-2 тутум гына холбонулар. Айааска муһалаах үүн кэтэрдэн, үүн икки тиэрбэһиттэн 2 тулаайах ойу (тэһини) тараама 2 муннугар эр-биир айаас олох ат сыарҕатын ойоһолобот гына баайыллар. Оттон дал аанын киэнник аһан, 1 киһи муһа тутан айаас сыарҕатыгар озорор. Эбэтэр киһи суох буоллаһына, муһаны сиргэ түспэт гына баайан, “олох akka” озорон, олох аты сэрэнэн иннин диэки төһө кыалларынан көнөтүк хаамтарыллар. Эскөтүн эмискэ тосту эргиттэххэ, айаас олох ат сыарҕатын кэбирэхтик түөрэ быраһыан сөп. Манньык ньымаҕа ханнык да айаас өсөһөн буутайдаабат эбэтэр атах балай сүүрбэт, онон ат сымнаһас буола үөрэнэр. Бу көлүйүөх иннинэ айааһы хас да хонук эрдэттэн сулууһаһы тараамаҕа көтөллөнө сылдыбыт буоллаахха, айаас өсөһө улгумнук үөрэнэр.

Айааһы көлүйү да үргүлдү өрөппөккө, умуннарбака

на. Кыра-кыраалаан күн айы сырытын кэнэтэн, сирин уһатын иһэр туһалаах.

Ово сылгыны – тыйы, тингэһэни маннай көлүйээт олус салыннарар сатамнат. Оттон дуулсуйбут 5-тэ-эх, 6-лаах сиппит, онуоха эбии мөхсөр-тахсар, тийһэр-тааһар буоллаһына, уһуннук ырааһынан сырыттаахха сотору сыһыйар. Сыарҕа айааһаммыт сылгы суолу киһи билимтиэ уонна этэ-сиинэ бысталанан тулуурдаах, эрдээх буолар. Ону тэнгэ кинини ыңгырга миинэргэ хайа сах киһини кытары кэргэнэспит, барарын-кэлэрин билбит буолан куттала кыра.

Ыңгырга айааһырга эмиз сымнаһас akka кутуругар көнтөһүнэн кылгас гына бохсон, уһугун олох ат моонньутугар баайыллар. Кутурукка көнтөс ыйылыбатын диэн көнтөһү кутурук кылыгар икки төгүл туомтуу тардыллар. Саҥа мииниллэр айааһы булгуччу хантарҕаланар. Ол аата айаас ат умса баттабатын диэн хос тэһиннээн ыңгыр хонсуоччутугар баайыллар. Хантарҕаны үүн тиэрбэһигэр баайан баран үөһэ, үүн көбүл баттырын иһинэн ат кулгааһын төрдүнэн эргитэн илдьэн ыңгыр хонсуоччутугар, ат төбөтүн туттара төһө сөп буо-

лаһына, холбоһунун сотору сүөрүүөххэ сөп.

Ол гынан баран, айааһы миинэн мөхтөрөрдөөһөр, тохтоон баран ыңгыртан түһэр ордук кутталлаах. Айаас сылгы ыңгыртан түһэргэ маннай утаа хайаан да соһуйар, хайаан да сиргэнэр, туора ыстанар. Бу түгэн олус кутталлаах. Маннайгытынан, киһи атаҕа ингэһэҕэ кыбыллан akka тэбистэриэххэ сөп. Иккиһинэн, аты төлө тутан куоттарыахха сөп. Ол иһин айааһы маннай ыңгырдаат, барыаһа инни, бааллан турдаһына хаста даһаны миинэ-миинэ түһүтэлээн түһэргэ үөрэтиэххэ. Сыарҕа да, ыңгырга да итинник ньыманан айааһыр киһитигэр да, атыгар да куттала суох.

Сэп-сэбиргэл, быа-туһах бөҕө-таһа, лоп курдук орун-онугар буолуохтаах. Сыарҕа олгуобуйатын сөбөккөлэрэ олох хамсаабат гына ыга түһэриллибит, сыарҕа оккуота, тараамата халкыннаабат гына ыга кэлгилибит, дуга кытаанахтык тардыллар гына кулгаах быалара бааллыбыт, сис быата таһаһа суох akka хомуута моонньутугар, күөмэйигэр сыһыары тардыллыбыт, кутуруһан олгуобуйа эйэһнээбэт гына ат хонноһор сыһыары бааллыбыт буолуохтаах. Чэпчэки сырыыга көлүлдээр сөп бөҕө буолан баран, ыйааһына төһө кыалларынан чэпчэкитэ, нарына үчүгэй. Барахан ду-

аннынан халыг таһаһынан (бириһиэн) туспа буутайдыыр боолдох киртийэн, таһыран аты бааһырдыбатыгар көмөлөөх.

Туттар быа-туһах бөҕө, имигэс, киһи илиитигэр атаҕар сөрөнөн эриллэн хаалар уһуна суох эбэтэр баайы биэрбэт кылгаһа суох буолуохтаах. Ол курдук, киһи таһаһа таһаһа эмиз ситэри, толору тимэхтээх, бүтүн, олус айгырас киэнэ эбэтэр киһини хамнаппат кыараһа суох буолуохтаах. Бэргэһэ, үтүлүк булгуччу быаланы-ахтаах. Атах таһаһа ингэһэҕэ кыбыллыбата наада. Алдыаммыт эбэтэр тимэҕэ суох танас киһи сыарҕа онтугар мантыгар, олгуобуйа төбөтүгэр, ыңгыр хонсуоччутугар о.д.а. сээкэйдэргэ иллистэр кутталлаах. Аны быата суох бэргэһэ, үтүлүк түһэн хаалан хаарга тэпсиллиэн сөп уонна киһи ону-маны гынарыгар, ордук, үтүлүк, мэхэйдиир. Оттон быалаах үтүлүгү быатыттан бөгчөккө ыаһыйалы кэтэ сылдьан туттаһын. Эбэтэр тыраһастаах үтүлүк, сорохтор “уруука” дииллэр, табыгастаах буолар.

Сылгыһыт эрирдээх-мускуурдаах үлэтин ымпыгын-чымпыгын этинэн-хаанынан билбит ытык кырдыһастыт, аатырбыт ат баайааччы Ю.Г Титов бу сүбэтэ улуспут сылгыһыттарыгар туһалыа диэн эрэнэбин.

Бэлэмнээтэ И. ИВАНОВ

Биһиги сыахпыттар

Ахсынньы 5 күнүгэр Модут нэһилиэгин дьонун-сэргэтин кытта көрүстүбүт. Көрсүһүүгэ отучча киһи кыттыыны ылла. Екатерина Афанасьевна Лукинова – Сэргээнэ «Отуу уота» литературнай түмсүү, «Энсиэли» хаһыат үлэлэрин сырдатар олус үчүгэй ис хоһоонноох хаартысканан быыстапканы туруорбут.

***

Модукка 34 ыал хаһыат суруттаран улуус сонунун аабаллар. Нэһилиэк олоһун дьаһабын туһунан Модуттан төрүттээх Анастасия Коря-

йааччыта Мария Суздальова, ветеран Сэбиэтин председателэ Варвара Дьяконова минньигэс алаадылаах, үөрөттөөх саламааттаах, үүттээх итии чэйдээх көрүстүлэр. Маны таһынан, көмүлүк оһоһо собо үтэн амсаттылар. Күһүннү мунхаҕа Күөх Боллох Тойон бэрситбит көмүс хатырыктаабыттан ыалдьытымсах саха дьонун сизиринэн илии тутуурдаан, өттүк харалаан атаардылар.

***

Ахсынньы 12 күнүгэр Аппааны нэһилиэгэр сырыттыбыт. Көрсүһүүгэ 20-чэ киһи кыттыыны ылла. Хатын Арыы нэһилиэгэр уопсай

иһитиннэрибитин кэнниттэн, «Отуу уота» литературнай түмсүү председателин солбуйааччы Прасковья Байнаева, Василий Ушницкай — Сэки, Дьарааһын Мааркап кыттыыны ыллылар. Аппааны И.Е. Винокуров төрөөбүт сирэ буолан киниэхэ анаабыт хоһооннорун ааҕан иһитиннэрдилэр, олохтоох библиотекаҕа кинигэлэрин бэлэхтээтилэр. Нэһилиэк дьаһалтатын аатыттан депутаттар Сэбиэтин председателэ Евгений Жирков ыалдьыттарга нэһилиэк историятын кэрэһэлиир уонна оскуола үлэтин-хамнаһын сырдатар кинигэлэри бэлэхтээтэ.

быттылар.

***
Ахсынньы 21 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэгэр сырыттыбыт. Көрсүһүүгэ уонтан тахса киһи кэлбит. Хамаҕатта нэһилиэгин сонун куруутун тиһигин быспакка Мария Григорьевна Винокурова сырдатар. Нэһилиэккэ 78 ыал хаһыакка

ХАҤЫАТ — ААҔААЧЧЫТЫНАН

кина, Спиридон Мальцев, Вера Попова — Киинэ Биэрэ, олохтоохтортон Екатерина Лукинова — Сэргээнэ, редакцияҕа үлэлиир Күннэй хаһыакка суруйан сырдаталлар.

Редакция үлэтин, инники сороктарын туһунан редактор Владислав Касьянов иһитиннэрибитин кэнниттэн, «Отуу уота» литературнай түмсүү чилиэннэрэ Иван Бубякин — Чөһөчөк, Василий Ушницкай — Сэки, Марта-Мария, олохтоох хоһоонньуттаран Екатерина Лукинова хоһооннорун аахтылар, мелодистар Владислав Ядрев — Бэйэ Киһитэ, Иван Гоголев — Чээбий Сизэнэ уонна редакция үлэһитэ Иннокентий Иванов ыллаан сэргэхситтилэр.

Дуобакка Россия спордун маастарыгар кандидат Иван Эверстов биір кэмнээх сеансыгар көхтөөхтүк кыттаннар Семен Петухов, Василий Сыроватскай уонна Варвара Дьяконова дьулуурдаах киирсиилэрин иһин бэлиэтэннилэр. Өбүгэбит төрүт оонньууттар хабылыкка, хаамыскаҕа Маргарита Охлопкова уонна Мария Лукинова маастар кылаас быттылар.

Кэлбит ыалдьыттары «Ситим» норуот айымньытын киинин дириэктэрэ Мария Дьяконова, баһылык солбу-

126 ыал хаһыат суруттаран ааҕар. Бу сылга Хатын Арыы үлэтин, тэрээһиннэрин туһунан 28 ыстатыйа баччээт-тэммит. Маны барытын дьаһалта специалиһа Надежда Сивцева, сыраллаах үлэтигиттэн быыс-арыт булан нэһилиэгин сонунун хаһыакка суруйан сырдаппыт.

Редакция үлэтин, инники сороктарын туһунан редактор Владислав Касьянов

Дуобакка Россия спордун маастарыгар кандидат Иван Эверстов биір кэмнээх сеансыгар көхтөөхтүк оонньооннор Феврония Протожданова, Оксана Лебедева уонна Василий Ушницкай — Сэки дьулуурдаах киирсиилэрин иһин бэлиэтэннилэр. Хаамыска уонна хабылык улуустаабы федерациятыттан Маргарита Охлопкова уонна Ольга Ядрихинская маастар кылаас

суруттаран улуус сонунун ааҕар.

Редакция үлэтин, инники сороктарын туһунан редактор Владислав Касьянов кэпсэбиитин кэнниттэн, «Отуу уота» литературнай түмсүү председателэ Александр Дунаев, Иван Бубякин — Чөһөчөк, Анатолий Софронов — Онтуон хоһооннорун ааҕан иһитиннэрдилэр. М.Г. Винокурова: «Хаһыаты со-

циальной ситимгэ дьүөрэлээн электроннай көрүнгүн онорон ыччаты, эдэр дьону көүлүүххэ наада. Социальной ситимгэ кылгас, тэттик сонуннар тахсаллара кэрэхсэбиллээх. Ол эрэн, хаһыаты суруттаран ааҕар ордук. Суруйбут ыстатыйаларгын, туһалаабы ылан уурунабын, мунньунабын», — диин санаатын эттэ. Редакция корреспондента Иннокентий Иванов урукку кэми санатар ырыалары толордо, Татаяна Гаврильева К. Еремеев тылыгар, А. Дунаев матыбыгар «Хаһан этэй?» («От ыйа» хоһоон) диэн ырыаны ыллаата. Мустубут дьонтон үксэ, ол иһигэр нэһилиэк баһылыга Иван Николаевич Максимов кэлэр сыл бастакы аҕарыгар хаһыакка суруттардылар.

Дуобакка Россия спордун маастара Саина Попова биір кэмнээх сеансыгар оонньообуттаран Иван Максимов, Дария Протопова уонна Онтуон тэҥнэһэн биһирэбил бириһинэн наҕараадаланнылар. Хаамыска уонна хабылык улуустаабы федерациятыттан Маргарита Охлопкова маастар кылаас бытты.

С. АРГУНОВ

Ааҕааччыга информация

“Сэрии оҕолоро” диэн категория 2018 сыл балаҕан ыйын 26 күнүнээҕи 4-VI №-дээх Саха Республикатын сокуонунан олохтоммута. Манна быһааран эттэххэ, 1945 сыл балаҕан ыйын 3 күнүгэр сокуоннай сааһын ситэ илик республика олохтоо бу категорияҕа хапсар буолла. Сокуон 2019 сыл тохсунньу ый 1 күнүттэн үлэбэ кириэр. Урукку кэмнэргэ “Сэрии тулайыаҕа” диэн категориялаах дьон категориялара уларыттан “Сэрии оҕолоро” диэнгэ көһөллөр. Удостоверение бэргээдэгэ бигэргэтиллэн, оҕоһулан 2019 сыл иккис кварталыгар кэлэрэ былаанналар.

Сэрии оҕолоругар сокуонунан манньк чэпчэтиилэр көрүллэллэр:

- ЕДВ суумата – 1000 солкуобай.
- республика иһигэр санаторнай-курортнай эмтэнии үс сылга биірде 50% компенсацияланар.
- сыл ахсын босхо диспансеризация;
- социальной өнгөлөрү оҕо-

«СЭРИИ ОҔОЛОРУГА», АТЫН КЫАММАТ АРАҢА ДЬОННО КӨМӨ ТУҤУНАН

рор стационарнай, полустационарнай, дьыбэ көрүү тэрилтэлэригэр учарата суох хааччылыбы.

Сокуон 4 ыстатыйатыгар ыйыллыбытынан, “Сэрии оҕолоро” категориялаах дьон, хас да көрүн категориялаах түгэннэригэр - хайата ордугун талан туһаналлар.

Улуус үрдүнэн манньк чэпчэтиилэри барыллаан 15-17 киһи туһаныахтара.

Бу сокуон олоххо кириитин кэмигэр, 2019 сыл устатыгар, удостоверение бэриллибитин кэнниттэн, “Сэрии оҕолоро” категориялаах дьонно тохсунньу ыйтан перерасчет көрүллэр.

***

Маны таһынан, 2019 сылтан сокуонунан көрүллэр төлөбүрдөр сорох көрүнгэрэ (республика бюджеттыттан үбүлэнэр көрүнгэр) индексацияланан, суумалара ула-

атта. Онон, тохсунньу 1 күнүттэн ыйдаабы суумаларбыт манньк буолулар:

- Тыыл ветераннара:**
  - ЕДВ (соц. услуга наборуттан аккаастанар түгэнигэр) – 1 623 солкуобай;
  - ЕДВ (соц. услуга наборун босхо туһанар түгэнигэр) – 896 солкуобай;
  - улуус иһинээҕи автобуска чэпчэтиилээх билет сыаната- 463 солкуобай;
- Политическэй репрессияттан эмсэҕэлээбиттэр:**
  - ЕДВ (соц. услуга наборуттан аккаастанар түгэнигэр) – 2 293 солкуобай;
  - ЕДВ (соц. услуга наборун босхо туһанар түгэнигэр) – 1566 солкуобай;
  - улуус иһинээҕи автобуска чэпчэтиилээх билет сыаната- 463 солкуобай;
- Үлэ ветераннара:**
  - ЕДВ суумата – 1005 солкуобай

-улуус иһинээҕи автобуска чэпчэтиилээх билет сыаната- 463 солкуобай;

- Эбии социальной төлөбүрдөр (ДСВ) суумалара:**
  - 70-тан 80-нарыгар диэри саастаах пенсионердарга (1 группалаах инбэлииттэртэн ураты) пенсияҕа эбии төлөбүр – 709 солкуобай;
  - тыыл ветераннарыгар эбии төлөбүр – 334 солкуобай;
  - харахтарынан көрбөт (абсолютно слепые) инбэлииттэргэ төлөбүр – 3818 солкуобай;
  - пенсияҕа тахса илик промисловой булчуттарга, сылгыһыттарга, ыанньк-сыттарга (үлэ ыстааһа эр киһиэхэ 20 сыл, дьахтарга 15 сыл ирдэнэр) анамьт төлөбүр – 2919 солкуобай;
  - Герой ийэлэргэ төлөбүр – 1774 солкуобай;
  - 5-тэн элбэх оҕолоох, пен-

сионнай саастаах ийэлэргэ төлөбүр – 165 солкуобай;

-4 оҕолоох 45 саастаах пенсияҕа тахса илик үлэлээбэт ийэлэргэ, 4-с оҕото 2002 сыл кулун тутар 1 күнүгэр диэри төрүүх буоллабына (15 сыл үлэ ыстааһа ирдэнэр) – 3128 солкуобай.

Оҕо пособиетын ыйдаабы суумалара:

- Дьыэ кэргэн дохуотун биір киһиэхэ тиксиитэ олох-дьаһах орто кээмэйин 0,3-тэн тахсар түгэнигэр – 1076 солкуобай хас биірдии оҕоҕо;
- Дьыэ кэргэн дохуотун биір киһиэхэ тиксиитэ олох-дьаһах орто кээмэйин 0,3-тэн кыра түгэнигэр – 1400 солкуобай хас биірдии оҕоҕо;
- СР Правительствотын сэтинньи 19 күнүнээҕи 307 №-дээх уурааҕар олохуран бүгүннү күнгэ олох-дьаһах орто кээмэйэ Нам улууһугар нэһилинньэбэ орто туһунан 16084 солкуобай (үлэлиир саастаах дьонно - 17072, пенсионердарга 12886, оҕолорго 16460).

Ф.ОХЛОПКОВА, социальной харалта управлениетын салайааччыта

Умнуллубат көрсүһүү

И.Е. Винокуров аатынан Намнаабы педколледжка ахсынны 14 күнүгэр ойуулуурдүһүнүүр салаабыт бастакы выпускнига, поэт, прозаик, критик П.Н. Харитонов-Ойуку ыалдьыттаата.

Кинини аҕыйах тылынан билиһиннэрдэххэ, төрөөбүт күнэ-дьыла бэлиэ күн эбит: Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыт күнэ - 1941 сыл, бос ыйын 22 күнэ. Павел Харитонов педучилищеҕа арыый «сааһыран баран», армия сулуоспатын кэнниттэн үөрэммит; аналлаабын көрсөн, ыал буолбут; билигин манна кыһа олорор - онон Энциэли хочогун олус истинник-иһирэхтик саныыр. Оскуолаҕа ортотук үөрэммит уол манна кэлэн, уруһуйга дьордурдаах буолан, «үчүгэй үөрэнээччи» аатын ылбыт. Ол кэмгэ, интернаттаах буолан, босхо аһынан-тангаһынан хааччыллаллар эбит. Бары да кыаммат ыал оҕолоро буолан, ол эрэ көмөтүнэн үөрэхтэнэр кыахтаммыттар.

Ойуку училищеҕа үөрэнэ сылдьан, саха тылын учуутала К.П. Яковлева салайар «Даадар кыымнара» куруһуокка дьарыктанар, литература эйгэтигэр сыстар, хоһооннору айар. Онтон тирэхтэнэн, Саха университетигар саха салаатыгар үөрэнэр, үрдүк үөрэхтэнэр. Ылбыт идэтинэн бэрт тахсыылаахтык үлэлиир: кабинет онгорор, худохунньуктары, суруй-

ДЬОҕУН ЫАЛДЬЫППЫТ — СУРУЙААЧЧЫ ОЙУКУ

ааччылары сырдататынан олохтоохтук дьарыктанар. Ону сэргээннэр, музей дириэктэринэн аныыллар. Бу үлэҕэ 37 сыл энкилэ суох үлэлиир, бэйэтин баҕатынан көннөрү экскурсовод үлэтигэр көспүтэ 2 сыл буолбут. Музей үлэтэ уус хараҕы, киэн билини, суругу-бичиги сөптөөхтүк толорууну эрэйэр. Дьэ, манна училищеҕа үөрэммит билиитэ-көрүүтэ, сатабыла улаханлык көмөлөспүттэр. Ойуку салайааччы түбүктээх үлэтин быһыгар эл бэҕи ааҕар, үгүс көрсүһүүлэргэ сылдьар, хара-

күнү көтүппэккэ, туох буолбутун сурунан иһэр күннүктээх буолан, айар үлэҕэ кэбэҕэстик киирэр, билбитин-көрбүтүн сааһылаан, кумааҕыга тиһэр. Күн бүгүн ыалдьыппыт - 19 кинигэ ааптара, П. Ойуунускай аатынан государственнай бириэмийэ лауреата, РФ суруйааччыларын уонна суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, СР культууратын үтүөлээх үлэһитэ, ССРС культууратын туйгуна; Ханалас улууһун Ытык кийитэ буолар.

Билиилээх выпускникпытын дириэктэри административнай уонна иитэр үлэҕэ солбуйааччы В.Н. Максимова итии үүттээх чэйинэн

көрүстэ. Ол кэнниттэн киэн туттар киһибитигэр үөрэхпит кыһатын көрдөрдүбүт. Ойуку ону улаханлык сэргээтэ уонна манлык санаатын үлэһиннэ: «Үөрэммит училищем үүнэ-сайда турар диэн истэ-билэ сылдьабын да, илэ харахпынан көрөн баран, санаабыппынааҕар өссө үрдүк таһымна тахсыбыккытын биллэм, сүргэм улаханлык көтөүлүннэ. Мин Покровскаяга кыраайы үөрэтэр түмэлгэ үлэлирим быһытынан, колледж музейын сиһилии көрдүм, ааспыт кэм устуоруйата үөрэттиллэн, кэммитэн кэмигэр сөргүтүллэн, тиһиллэн иһэрин, сөптөөхтүк харалларын бэлиэтэтим, санаабын музей кинигэтигэр суруйдум».

Түгэни мүччү туппакка, Ойукуну кытта устудьуоннары көрүһүннэрдик. Тэрээһин бэрт сэргэхтик ааста: ыалдьыппыт урут манна хай-

цы над Леной», «Олуктар», «Саҕа тыһынан», «Олох модьобото» диэн бэрт халыҥ, кытаанах тастаах кинигэлэрин бэлэхтээтэ. Плотников Павел «Олох модьобото» кинигэтин аахпыт эбит, автограф суруттаран ылла, ыалдьыппытын улаханлык үөртэ; «Ыллык» куруһуокпут чилиэнэ Окочешникова Любовь көрсүһүү кэнниттэн хаалан, суруйааччыны кытта сэхэргэстэ.

Бу курдук, төһө да сыл түмүгүн таһаар түбүктээх күннэр турдаллар, училищебыт аатын ааттата сылдьар выпускникпыт кэлэн барыта биһигини улаханлык үөртэ, астыннарда. Бу курдук тэрээһиннэр тиһигин быспакка буола туралларыгар баҕара хаалабыт.

**П.Д. БАЙАНАЕВА,
Т.В. РУМЯНЦЕВА,
Намнаабы педколледж**

Ы Н дала лаппа кэнгиир. Кини кыра эрдэбиттэн ааҕарын сөбүлүүр, биир да

Үтүө киһи аата үйэлэргэ умнуллубат

Аһан иһэр сыл биһиги нэһилиэкпитигэр кэрэ-бэлиэ күннэри бэлэхтээн, нэһилиэктерин туһугар үлэлээн-хамсаан ааспыт Ытык дьоммутун В.В. Замятины, С.А. Местниковы, М.Н. Артемьевы 100 сыллаах үбүлүөйдэринэн ахтан-санаан аастыбыт.

Бу ыйга «Баҕарбаппын кэрэгэйдик олорон үйэм мунгурданыан, баҕарабын сыралаах үлэм бар дьонго хаалыан» диэн хоһоон тыһынан олорбут олоҕун, эппит тыһыларын толорон олорон ааспыт, «Албан аат» 3-с степеннээх орден, 7 бойобуой мэтээллэр кавалердарын учуутал, буйун, поэт Матвей Никифорович Артемьев 100 сааһын бэлиэтэтибит.

М.Н. Артемьев 1918 сыллаахха сэттиньи 10 күнүгэр Чурапчы улууһун Одьулуун нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1941 сыллаахха Чурапчытааҕы педагогической училищени үөрэнэн бүтэрбитэ. Үөрэҕин бүтэрэн Алаҕар 7 кылаастаах оскуолатыгар үлэли сырыттабына, аан дойдуну аймаабыт уоттаах сэриигэ ынгырыллан, Ийэ дойдутун көмүскүү барбыта. 1942 сыллааха арҕаа фронтка Ильмен күөл, Новгород, Старай Русь, Днепр өрүс, Харьков, Кировоград хайысхаларынан сылдьыбыта. Икки сыл уста-та өлөр-тиллэр икки ардынан сэриини этинэн-хаанынан билэн-көрөн, иккитэ ыраханлык бааһыран, дойдутугар төннүбүтэ. Кэлээт идэтин

УЧУУТАЛ. БУОЙУН. ПОЭТ.

үрдэтинэр баҕалаах Дьокуускайдааҕы педагогической институтка үөрэнэ киирэр. Үөрэҕин ситэ бүтэрбэккэ, дойдутугар Одьулуунна тахсан начальнай оскуола учууталынан ананар. Онно үлэли сылдьан, олохун аргыһа Мария Ильинична Седалищева-ны көрсөн ыал буолар.

Бииргэ төрөөбүт убайа, I Хомустааха олохсуйбут Д.Н. Артемьев ынгырытынан бастаан Нам Хатырыгар үлэлээн баран, 1952 сылтан II Хомустаах оскуолатыгар сэбиэ-диссэйинэн, 1970 сыллаахха диэри начальнай кылаас учууталынан үлэлээбитэ.

Ахты киһэҕэ мустубут биир дойдулаахтара, бииргэ үлэлээбит коллектива, үөрэппит оҕолоро истин-сылаас тылларынан ахтан-санаан аастылар. Үөрэнээччилэрэ Матвей Никифоровичи учуутал быһытынан ирдэбиллээгин, үөрэтэр оҕолорун биир тэҥник тутарын, үөрэҕи ыарыҕатар үөрэнээччитигэр болҕомтотун уураһын, кинигэ ааҕытыгар оҕолору умсугутарын, бэйэтэ туспа методикалааҕын, үөрэнээччилэрэ чин билиилээх буолалларын, аһаҕас уроктарын ис хоһоонноохтук, оҕо-то тийимтиэттик ытарын ахталлар.

Мань таһынан, Матвей Никифорович бастын өщественник, быыбар үлэтигэр бастайааннай секретарь, араас темаҕа лекция ааҕара, художественнай самодетельность актыбыһа,

балалайкаҕа, мандаринаҕа оонньуура, маһынан араас оноһуктары онороро. Ырыа уругар онон доһуолаан үөрэнээччилэри сэнээрдэрэ, кутгарын тутара. Кини үөрэппит оҕолоруттан Зоя Николаевна Пестрякова, Зинаида Семеновна Ксенофонтова, Акулина Семеновна Местникова үөрэммит оскуола-ларыгар начальнай кылаас учууталларынан үөрэҕири туйгуннара буолан үлэлээн убаастабылы ылаллар.

Матвей Никифорович учуутал, буйун эрэ буолбатах. Кини бэйэтэ туспа суоллаах-иистээх, дэгиттэр талааннаах поэт буолар. Бо-чуоттаах сынныаланна оло-рон элбэх хоһоону айбыта, хоһооннорун оройуон «Ленин суола» хаһыатыгар бэчээттэ-тэрэ. Саха мелодистара кини хоһооннорун сөбүлээннэр, ырыа гынан көтүппүттэрэ. Торуойун кэрэ айылҕаты-

гар тахсан дуоһуя булту-ура, балыктыгар, айылҕа уруктуутун кэрэ кэмнэрэ айар-суруйар киһи ис кутун уһугуннараннар, дууһатын арыяаннар, кэрэ көстүүнү хоһуйан хаалларбыта үгүһү этэр. Биир дойдулаахпыт самодетельнай композитор, импровизатор-хомусчут Гаврил Слепцов-Дьирэнкэй «Хомустааҕым сааскыта», «Хомустааҕы таптыбын», «Саха сири билиилээх мелодистара Виктор Никаноров, Данил Санников кини хоһоон-норугар матыһ айан хаал-ларбыттара. «Ньургуйаана» диэн хоһоонугар олоһуран нэһилиэккэ дьахталлар ансамбыллара тэриллэн ыллы-туойа, араас конкурстарга кыттан үгүс ситиһиилээхтэр.

Ахты киһэҕэ учуу-тал, буйун, поэт оло-һун кэпсиур үгүс элбэх ма-тырыяаллар, слайданан дьүһүйүүлэр, хаартыскалар

көрдөрүлүннүлэр. Бу бэлиэ сылы бэлиэтиир тэрээһини иилээн-саҕалаан ыһыппыт саха тылын учуутала, үөрэҕири туйгуна Екатерина Афанасьевна Абрамова Матвей Никифорович 75 сааһыгар оскуолаҕа киэн ис хоһоонноох тэрээһин буолан аастытын, онно оноһуллубут истиэндэни, билигин биһиги ортобугу-гар суох Алексей Степанович Гоголев, Семен Андреевич Местников, Гаврил Гаврильевич Слепцов ахтыыла-рын, кылаас чаастары, да-кылааттары, иитэр-үөрэтэр үлэҕэ Матвей Никифорович билиитин-көрүүтүн анаабы-тын, патриотической өйү-санааны уһугуннарытын ис хоһоонноохтук ахтан ааста, кэлэр көлүөнэни сырдыкка, кэрэҕэ угуяа туруо диэн эттэ.

1973-1978 сыллаах вы-пускниктар, оскуола үөр-нээччилэрэ кини хоһоонно-рун аахтылар, айыллыбыт ырыаларын ыллаан иһи-тиннэрдилэр. Матвей Ники-форович кэргэнинэн Ма-рия Ильиничналыын 7 оҕо-ну иитэн-үөрэттэрэн иллээх дьиз кэргэн олоһун оло-рон аастытара. Кинилэр оло-хторун оҕолоро, сиэннэрэ сал-гылылар.

Матвей Никифоровичтаах оҕолоро, сиэннэрэ, аймах-тара бу тэрээһиннэри ыһтарга сүүрбүт-көшпүт олохтоох ад-министрацияҕа, тэрилтэлэр-гэ, нэһилиэк олохтоохторугар барҕа махтал тылларын тиэр-тилэр, этэннэ буолууну, нус-хас олоһу баҕардылар.

**Л.Е. ПЕСТРЯКОВА,
II Хомустаах**

Алмазэргиэнбанк 25 сыла

БАҒА САНАА БАСТЫҢА

Ахсынньы 6 күнүгэр «Алмазэргиэнбанк» АКБ АО тэрриллибитэ 25 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтээбитэ. Бу бэлиэ күнүнэн Намнааҕы филиал салайааччыта Владимир Соловьев улахан коллектив

ын аатыттан, ахсынньы 6 күнүгэр икки оҕо күн сиригэр көрдөрбүт ийэлэри, ахсынньы 11 күнүгэр Намнааҕы төрүүр отделенияттан дьиэлэригэр атаарыыга эҕэрдэ сурук уонна сэмэй бэлэх тут-

тартаата.

Хас биридди дьиэ-кэргэнгэ сана киһи кэлиитэ улахан үөрүү, дьол буолар. Ол курдук, Алмазэргиэнбанк үбүлүөйдээх күнүгэр Бөтүгн нэһилиэгиттэн Дарья Лугинова кыыс уонна Үөдөйтэн Елена Эверстова уол оҕону төрөтөннөр уустарын тэниттилэр. Владимир Соловьев ийэлэргэ, кырачаан оҕолорго чэгиэн доруобуйаны, төрөп-

пүттэригэр, нэһилиэктэригэр, улуустарыгар, республикаларыгар туһа киһитэ буола улааталларыгар баҕа санаатын эттэ.

С. АРГУНОВ

Саха сиригэр милииссийэ тэрриллибитэ 100 сылыгар

Быйыл республикабытыгар Саха сиригэр милииссийэ тэрриллибитэ 100 сылыгар, Россияҕа полиция тэрриллибитэ 300 сылыгар аналлаах киэҥ далааһыннаах тэрэһиннэр буолан аастылар. Ол курдук патриотическай десант чэрчитинэн бу дьыл ахсынньы 14 күнүгэр «Нам доверена память» диэн ааттаах хамаанда СР ис дьыала министрствотыттан кадровой сулуоспа начальнига А.Н. Кутепов салайааччылаах ИДМ ветераннарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ В.В. Местников,

ааспыттарын, милицейскэй династиялар тустарынан матырыйааллары көрдүлэр-иһиттилэр, араас реквизиттэр туруоруллубуттарын сэргээтилэр.

ИДМ делегацията Намнааҕы ИДМУо актовай саалатыгар астуол тула олонорон личнэй састаабы кытта ирэхоро кэпсэттэ. Бу десант 2018 сылга үктэнээт, олунньу ыйтан саҕалаан, «Нам доверена память» диэн ааттаах концертнай программалаах хас да улууһу кэрийэн ыалдьыттаабыт. 24 киһилээх хамаанда бу дьыл от ыйын ортото Томпо уонна Өймөкөөн хайаларынан

милиции» бэлиэни, В.Н. Мохначевскайга «100 лет уголовного розыска» бэлиэни, участковой боломуочунайдарга И.В. Осиповка, В.В. Васильевка «95 лет УУП» бэлиэни туттартаата.

Кэнсиэр үрдүк таһымнаахтык ааста. Полиция со-трудниктара нууччалыы, сахалыы, оннооҕор омукутуу ырыаларынан көрөөччүлэри дуохтуулар да, соһутулар да. Ама дуо, нуучча кыыһа О.Бор тахсан Анастасия Готовцева ырыатын уу сахалыы ыллаан кээспитэ, тэтимнээх ырыаҕа ДПС инспектора М. Бережнов сынааҕа

ПАТРИОТИЧЕСКАЙ ДЕСАНТ ЫАЛДЬЫТТААТА

ИДМ музейнн директора А.И. Ярковой, ИДМ культурнай киинин начальнига Ю.С. Асекритова, норуоттар доҕордоһууларын аатынан культурнай киин бэрэссэдээтэлэ И.Е. Стрекаловская уонна Хаҕаластааҕы ИДМУо полициятын сотрудниктара Нам нэһилиэнньэтин кытта көрсөн, бэрт үчүгэй сэргэх кэнсиэр көрдөрөн бардылар.

Бастаан хамаанда «Хорсун Быйыы» скверыгар сылдьан, А.Е. Москвитин, Л.С. Иванов, П.П. Васильев өйдөбүннүк бэлиэлэригэр сибэкки дьөрбөтүн уурда. Намнааҕы ИДМУо ветераннарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ М.М. Павлов сотрудниктар хорсун быһыыларын туһунан билиһиннэрдэ. Бу кэннигэр Намнааҕы историко-этнографическай музейга сылдьан, Саха сиригэр милииссийэ 100 сылыгар анаан туруоруллубут быыстапканы көрдүлэр. 1919 сылтан саҕалаан, Намнааҕа милииссийэ этэрээтэ тэрриллиитин, кимнээх үлэлээн

700 км усталаах автопробег оҕорон кэлбиттэрин сийилии кэпсээтилэр.

Киэһэ 18 чаастан А.Ф. Шестаков аатынан Намнааҕы норуот айымньытын дьиэтигэр күүтүүлээх кэнсиэр саҕаланна. Кэнсиэр иннинэ кадровой сулуоспа начальнига А.Н. Кутепов ис дьыала министрэ В.Н. Прокопенко аатыттан наҕараадалары туттартаата: «100 лет Якутской милиции» бэлиэни – начальник солбуйааччытыгар, полиция начальнигар М.М. Кокаревка; участковайга Нь.О. Карамзина; махтал суруктары – дознаватель А.В. Оконешниковка; уголовнай розыск боломуочунайыгар Я.И. Стрекаловскайга; следователь В.В. Жирковка; «На страже правопорядка» диэн өйдөбүннүк кинигэни ДПС инспектора А.А. Корниловка.

Ис дьыала министрствотын ветераннарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ В.В. Местников министр аатыттан М.М. Павловка «100 лет Якутской

эргичийэ-бурҕачыа олороро, М. Михалев Майкл Джексон ырыатын үүт-үкчү туттан-хаптан ыллыыра, эдьийди багыстыылар, «Мичээр» дуэт В. Алексеева, Нь. Федорова, «Ямские бубенцы» диэн нуучча народнай ансаамбыла уонна «Служба 02» вокальнай ансаамбыл бииртэн биир чаҕылхай нүөмэрдэрэ сөхтөрүүхтэрин сөхтөрдүлэр. Хардатын Нам ИДМУо-тын сотрудниктара 3 ырыаны ыллаатылар.

Дьэ, бу курдук «Нам доверена память» диэн ис дьыала министрствотын патриотическай десана бу сыллааҕы маршрутун Нам улуһунан түмүктэтэ. Баҕарыаххайын кинилэргэ кэлэр сылга үлэлэригэр ситиһини, дьиэлэригэр-уоттарыгар нус-хас олоҕу, доруобуйаны уонна өссө да сана ырыаларынан көрөөччүлэрин алыштыы турдуннар.

Л.П. МОСКВИТИНА-КОРЯКИНА, ИДМУо ветерана

Бэлиэ түгэн

Эһиил 2019 сыл ахсынньы 21 күнүгэр улуу Сталин төрөөбүтэ 140 сыла бэлиэтэниэхтээх. Элбэх кинигэлэргэ, метрикатыгар энциклопедияларга ити даата ыйылла сылдьар. Ол эрэн, Сталин төрөөбүт куоратыгар Успенский соборга булбут миэтирикэтигэр Иосиф Джугашвили диэн оҕо 1878 сыл ахсынньы 6 күнүгэр төрөөбүтэ бэлиэтэммит, ону таһынан кини Гори куорат духовнай училищетын бүтэрбит свидетельствотыгар «родился в 6-й день месяца декабря 1878 г.» диэн сурулла сылдьар эбит.

1922 с. Сталин бэйэтин көмөлөөччүтэ партинай анкетатын толороругар төрөөбүт сылын 1879 с. диэн суруйан кэбиспит. Маны Сталин соруйан онгортубута диэн сабаҕалыыллар. Оккультистар итэҕэллэринэн, киһи

лэрин кэскиллэрин биһиги ааспыт олохпутугар олобуран тутуохтара». («Наш современник» сурунаал, 2003 с., 3-с №)

Билигин Украинаҕа буола турар быһыны-майгыны Сталин өтө көрөн сэрэспитэ: «Если не возьмемся теперь же выправление положения на Украине, Украину можем потерять... Как дела станут хуже, эти элементы (националисты) не замедлят открыть второй фронт внутри (и вне) партии, против партии. Самое плохое — это то, что украинская верхушка не видит этих опасностей. Так дальше продолжаться не может».

Хайдахтаах курдук өтө көрүүлээх (пророческай) этииний! Итинник улуу сэрэтиини истибэккэ, Никита Хрущев Украинаны салайбыт кэмигэр буруйа суох дьон бөвөнү репрессиялаан, өлөттөрөн баран буруйун сабынаары былыр былыргыттан нуучча сири-

СТАЛИН — ИННИКИНИ ӨТӨ КӨРӨӨЧЧҮ

дьиннээх төрөөбүт сылын куһаҕан тыннар биллэхтэринэ мөлтөх энергияны ыгытаарын, биитэр өлөрөн да кэбиһиэхтэрин сөп үһү. Сталин бэйэтэ духовнай семинарияны бүтэрбит буолан, манньк итэҕэли билинэрэ дииллэр.

Өссө биир таабырын кини псевдонимнарыгар (хос ааттарыгар) баар. Эдэр революционер Иосиф Джугашвили Коба диэн псевдонимна сылдьыбыта. Бу иһэ истээх: церковнай-славянскай тылга Коба диэн бэриэччит, биитэр аптаах инникини өтө көрөөччү (предсказатель) диэн эбит. Маны таһынан Коба диэн былыр Грузияны тэнгэ баһылаан олоҕорбут Персия ыраахтааҕыта баара эбитэ үһү. Ол Коба Персия столицатын Тбилисигэ көһөрбүт, бэйэтэ дьонно тэн быраабы биэрэр, баайы-дуолу тэнгэ үллэрэр, быһатын эттэххэ, коммунизмга хабааннаах идеялардаах киһи эбит. Ону сөбүлээн Сталин Коба диэн ааты ыла сылдьыбыт буолуохтаах.

Эдэр эрдэҕинэ Иосиф Джугашвили талааннаах поэт буолан испит. Биир хоһоонугар манньк тыллар бааллар:

*В пору, когда вернет
угнетенный
Землю в
неузнаваемом виде,
И заболевший, света
мгновенный
Снова луну и солнце
увидеть.*

Кэлэн иһэр кэми өтө көрөөччү Коба аатын сөпкө ылыммытын билинги ба-лаһыанна туһунан манньк этиилэрэ туоһулууллар: «Биһиги партиябыт уонна норуоппунт үгүс үтүө дьыалалара баһаабырдыллыахтара уонна силеннэхтэрэ, аан бастаан тас дойдуга, онгон бэйэбит дойдубутугар эмиэ. Мин аатым сымыйанан, хо-буан-сибинэн бүрүллүөҕэ... Сылтан сыл ааһан истэҕин аайы сана көлүөнэлэр кэлиэхтэрэ, кинилэр аҕаларын уонна эһилэр знамяларын өрө күөрэттиэхтэрэ уонна биһигини сөптөөхтүк өйдүөхтэрэ. Кинилэр бэйэ-

гэр баар Крымы Украинаҕа бэрт буола сатаан биэрбитин содулугар билигин айдааннаах майдаанга, норуоттар өстөһөр гражданскай сэриилэригэр тийиэн олоҕорбут.

Аны Иосиф Джугашвили Сталин диэн псевдонимы ылыммыт таабырына икки варианнаах эбит. Бастакытынан, «джуга» диэн грузинскай тыл нууччалыы «сталь» диэн буолар эбит. Иккиннинэн, Сталин аҕата Виссарион осетин төрүттээх үһү. Осетин тылыгар «сталь» диэн сулуһу ааттыыллар эбит, оттон «ин» диэн суффикс бу кимизнэ буоларын көрдөрөр. Оччотугар Сталин диэн сулус киһитэ, үөһэттэн аналлаах диэн өйдөбүллээх. Дэлэҕэ даҕаны, Сталины сорох та-нара үлэһиттэрэ Россияны быһыырга үөһэттэн та-нара ыһпыт киһитэ диэхтэрэ дуо? Оннооҕор, Москва чу-гаһынааҕы таңгара дьиэти-гэр Сталин мэтириэтэ баар дииллэр.

Онон капиталистическай дойдугартан 100 сылынан хаалан испит Россияны 10 сыл иһинэн модун күүстээх судаарыстыба оҕорон Сэбиэскэй Сойууһу, Европаны, ан дойдуну олоччутун германскай фашизмтан быһаа-быт улуу сирдэи төрөөбүтэ 140 сыллаах үбүлүөйэ ол-бу архыбы хаһыспакка, аан дойду учебниктарыгар, энциклопедияларыгар киирбитинэн, эһиил, 2019 сыл ахсынньы 21 күнүгэр өрөгөйдөөхтүк бэлиэтэнэрэ оруннаах.

СЭКИ

дөһөндө, 14 январь

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.15 Сегодня 14 января. День начинается 6+

Вторник, 15 января

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.15 Сегодня 15 января. День начинается 6+

18.00 Вечерние Новости
18.50, 02.20, 03.05 На самом деле 16+

Среда, 16 января

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.15 Сегодня 16 января. День начинается 6+

Четверг, 17 января

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.15 Сегодня 17 января. День начинается 6+

13.20 Х/ф "Алые паруса" 0+
15.00 К юбилею Василия Ланового 16+

Пятница, 18 января

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00 Новости
09.15 Сегодня 18 января. День начинается 6+

Воскресенье, 20 января

05.30, 06.10 Х/ф "Раба любви" 12+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
07.30 Смешарики. ПИН-код 0+

Суббота, 19 января

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф "Трембита" 6+
07.55 Играй, гармонь любимая! 12+

Понедельник, 14 января

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Вторник, 15 января

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Среда, 16 января

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

11.40, 03.20 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+

Четверг, 17 января

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Пятница, 18 января

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

05.00 Утро России. Суббота
08.40 Местное время. Суббота 12+

Суббота, 19 января

05.00 Утро России. Суббота
08.40 Местное время. Суббота 12+

Воскресенье, 20 января

04.30 Х/ф "Как же быть сердцу" 12+
06.40 Сам себе режиссер 12+

Улуу с нэһиликтэригэр

Оскуола тутууларыгар баба санаалаахпыт

Сыл түмүктэниитэ үлэ-хамнас хаамыта түмүллэн нэһилиэнньэ иннигэр отчуоттар саҕаланаллар. 2018 сыл бүтүүтэ «Никольскай нэһилиэк» МТ баһылыга А.К. Кривогорницын, дьаһалта специалистара, тэррилтэлэр, общественной түмсүү-лэр салайааччылары сыллааҕы үлэлэрин отчуоттуулары олохтоохтор истээри, дьүүллэхтээри, санаа атастаһаары АКЦ-га хоточчу мустубуппун.

Баһылык А.К. Кривогорницын отчуоттаабытынан, 2018 сыл түмүгүнэн фактической аабынан нэһилиэкпит дьонун ахсаана 466 киһиэхэ тэҥнээр, онтон статистика көрдөрүөнүн 452 киһи. Онтон улахан киһитэ — 319, оҕото — 145, ол иһигэр оскуола оҕото — 69, кыра саастаах оҕолор ахсааннара — 76 буолбут. Үлэтэ суох дьон ахсаана 61, дьарыктаах буолуу киинигэр 6 киһи учуокка турар. Дьиэ туттарга субсидия көмөгүнэн 4 ыал туһаммыт, налоговай учуокка 18 урбаанньыт, 6 бааһынай хаһаайыстыба тураллар. Социальной көмө өттүгэр персонафицированной учуокка 20 ыал турар, материальной көмөнөн 5 ыал туһаммыт. ППМИ программна чэрчитинэн «Приоритет» тэрилтэ аукционга кыайан 1 мөл. 380 тыһ. солкуобай суумаҕа, манна эбии нэһилиэнньэ көхтөөхтүк кыттан АКЦ-га толору хааччыллыыны киллэрбиттэр. 2019 сылга ППМИ программнан орто салаа дамбатын өрөмүөннүүр үлэ ытыгылыахтаах. ФАП туттуута, хаарбах туруктаах дьиэттэн дьону көһөрүү программатынан саҕа дьиэ тутулуохтааҕа былаанна тураллар.

Землеустроитель М.Я. Титов иһитиннэрбитинэн, нэһилиэк кыранысатын улаатынар, кыранысаны топографической снимогун оноруу, бөһүөлөк генеральной былаанын көннөрүү, территорияны планировкалааһын, араартааһын курдук үлэлэр ытыгыла тураллар. 32 оттуур хoduна төлөбүрү суох туһаныыга, 18 хoduна арендаҕа сылдьарын эттэ.

Тыа хаһаайыстыбатын специалиһа А.Ю. Протопопов билиһиннэрбитинэн, нэһилиэккэ 323 сүөһү, 402 сылгы, 73 куурусса кыстаан тураллар. Салгыы оскуола дириэктэрэ М.И. Шадрин, «Веснянка» оҕо саадын сэбиэдиссэйэ П.С. Винокурова, «Күндүл» СК дириэктэрэ Е.Д. Баишева, библиотекарь В.И. Илларионова, спортиструктор Н.К. Герасимова, нэһилиэк депутаттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Р.С. Потапов, «Көмүс күһүн» бэтэрээн Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Т.Д. Терешкина, дьахтар Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ З.В. Нератова үлэ-хамнас хаамытын туһунан иһитиннэри оҕордулар. Оскуолаҕа, оҕо саадыгар толору хааччыллыы кириэн үлэлээбит дьонго махтал тылларын эттилэр.

Ийиыты, кэпсэтии биир тэҥинэн барда. Никольскайга бурдук ыһыта саҕаламмыта 210 сылыгар туох бэлэмнэни үлэтэ ытыгылар, Киэн Хонууга, элбэх оҕолоохторго бариллибит уһайбаларга уот, гаас кириитин боппуруоһа сөргүтүлүннэ. Төрөспүтү олус көхтөөхтөрө болдомто уруулунна, «Веснянка» детсад тэриллибитэ 30 сыллаах үбүлүөйүн нэһилиэнньэ иһинэн ытыгы, стелла кырааскатын ситэрэр туһунан, АКЦ-га гаас киллэри боппуруостара таарылыннылар, сөптөөх хоруйдар оҕоһулунулар.

Кэпсэтиигэ Р.Е. Ипполитов, А.В. Олесов, И.Р. Леонтьев, М.И. Шадрин, З.В. Нератова, К.К. Герасимова кытыннылар. Түмүккэ саҕа оскуоланы туруорсуу тохтооботугар, саҕа детсад да тутуулары буоллар дьон баҕа санаалаах отчуот түмүктэннэ. Нэһилиэк сыллааҕы үлэтэ 98 % биһирээннэ. Куһаҕана дьон улуу с дьаһалтатын биир да бэрэстэбиттэл сылдыба бата.

Т. НИКОЛЬСКАЯ

Улуу депутаттарын сессиятыгар

Ааспыт сылга улуу депутаттары сылы түмүктүүр V учурааттаах сессиялара ахсынны 27 күнүгэр буолбута. Бу сессияҕа барыта уон боппуруос көрүлүбүтэ. Олортон сүрүннэрэ «Нам улууһа» МТ 2019 сыллаах уонна былааннар 2020 уонна 2021 сыллардааҕы бюджеты ылынны туһунан», «Нам улууһун 2018-2020 сс. уонна 2032 сылга диэри социальной-экономической сайдыытын стратегиятын бигэргэти туһунан» боппуруостар көрүлүбүттэр.

Депутаттарбыт быһаарбыттарынан улуу бюджета 2.865.785.040 солкуобай, о.и. нолуоктан уонна нолуогу таһынан хомууртан кириэр дохуот 121 мөлүөйүн 705 тыһ. солкуобай, тастан кэлэр үп 2 млрд. 744 мөл. 79 тыһ. 740 солк., ити иһиттэн СР государственной бюджеттыттан кириэр бюджеттар икки ардыларынааҕы трансферт 2.871.785.040 солкуобай. Олохтоох, улуу с бюджетын ороскуотун кээмэйэ 2.871.785.040 солкуобайынан

Кырдыбастан сүбэтин

Улууспут киинигэр хас да общественной түмсүүлэр тэриллэннэр араас өрүттээх үлэлэри ытталлар. Олортон икки түмсүү кыттыылаахтара «Энсиэли оһуохайа» уонна «Үһүс көлүөнэ оскуола» буолуулар, ааспыт сылга улуспут биир ыраах сытар нэһилиэгэр Түбэҕэ бара сырыттыбыт.

Айаннаан тийээт да саха балаһаҕыгар кириэрэппитин кытта, нэһилиэк баһылыгын солбуйааччы П.П. Попов уонна балаһаҕа хаһаайката А.И. Куприянова үөрэ-көтө көрсөн, дэлэй астаах остуолга ыгыраннар бука бары ирэр-хоро кэпсээн, дуоһуу сыһыаннабыт. Онтон сыһылан киинигэр тийбиппитигэр уус-уран салайааччы Л.С. Григорьева сайаҕас санаалаах көрсөн тэрээһиммит саҕаламмыта. Мустубут дьонго анаан Т.И. Евсеева алгыс тойугун кэнниттэн кэниэр көрдөрдүбүт. Ол курдук бастагынан, дэгиттэр талааннаах ырыа, хоһоон айааччы, ырыаһыт, баяныст, оһуохайдыт, Түбэҕэҕи оһуохай түмсүү салайааччыта А.И. Егоров ырыатын, М.М. Бястинова билигин ылламат буолбут сонун ис хоһоонноох былыргы ырыаны ыллаабытын сонургуу иһиттибит. Онтон

САҢА БЮДЖЕТТААХ, ПРОГРАММАЛАРГА ТИИЙБЭТ ҮПТЭЭХ

быһылынна. Онон олохтоох бюджет дефицитэ 6 мөлүөйүн солкуобайга тийдэ.

2020 уонна 2021 сылларга бюджет дохуоттаах чааһа 2.087.612.900 уонна 2.088.222.350 солкуобайга тийэрэ сабаҕаланна. Ити сылларга бюджет ороскуота 2.083.612.900 уонна 2.084.222.350 солкуобайга тийиизэ.

Депутаттар быйыл уонна 2020-2021 сылларга муниципальной сулуспалаах уонна бюджеттан үбүлэнэр муниципальной тэррилтэлэр үлэһиттэрин ахсаанын эппэккэ дьин быһаары (ст. 10, п.1) ылыннылар.

Улуу социальной-экономической сайдыытын стратегията бигэргээннэ. Бу улахан сыалы соругу туруорар докумуон декларативнай ис хоһоонноохтук оҕоһуллубут курдук өйдөөтүбүт.

үһүс көлүөнэ оскуола кыттыылаахтара А. Телеева, Н. Емельянова, Н. Гоголева, А. Матвеева, Д. Евсеева английскайды, японскайды ыллаабыттарын, омукуту ырыаны үгүстүк истибит дьон сэнээрэн иһиттибит. Ол кэнниттэн киһээҥи былаачкынай муодатын көрдөр оҕууйдук уста хаамтылар. М.И. Шарина оҕуруонан

КЭСКИЛЛЭЭХ КӨРСҮҮҮ

дьахтар симэтин тиһини, М.М. Дьяконова кыбытык тигиини көрдөрө-көрдөрө кэпсээтилэр, субэни-аманы биэрдиэр.

Т.И. Евсеева, Л.П. Черноградская, М.М. Пинигина, А.И. Егоров оҕо саадыгар, оскуолаҕа сылдьаннар хомуһунан ыраастаны, алгыстаны сиэрин-туомун ыттылар. Оҕолорго, үлэһиттэргэ анаан алгыс, ыраастаны туох суолталааһын, туһалааһын, хайдах толорулуохтааҕын туһунан быһааран кэпсээтилэр. Тэрээһиммит бүтүүтэ Т.И. Евсеева, М.М. Бястинова Намны намьыннык, М.М. Пинигина, А.И. Егоров Бүлүүлүү арыый өрө көтүүлээхтик оһуохайын түмүктээн дуоһуулар тарҕастыбыт.

Бу икки түмсүү кыттыы-

Депутаттар улууһу тугу онорон, тэрийэн, тутан, төһөнөн элбэ-тэн улууһу сайыннарыахтаахтыгы, дьон олоҕун таһымын үрдэттихтээхпитин, киһи барыта үлэлээх-хамнастаах буолуохтааҕын стратегия барылыгар көрбөтүлэр. Ол да иһин киэн кэпсэти, дириг ырыты буолбата.

Бу сессияҕа «Нам улууһа» МТ контуруоллуур-счетнай палататын председателинэн Н.Р. Попова салгыы бигэргэтилиннэ. Өр кэмгэ П.Хомустаах нэһилиэгин баһылыгынан үлэлээбит П.Е. Тарскайга «Нам улууһун Ытык-табыллаах киһитэ» Бочуоттаах ааты ингэрэгэ дьин этиини депутаттар бары өйөөтүлэр. Бюджет үбэ тийбэтэтинэн сибээстэн кэлэр сессияларга улуска ылыннылыбыт программалары сааһылыырга дьин этти кирирдэ.

И. ИВАНОВА

лаахтара бары саастаах дьоммут. Ону ол диэбэккэ, буолаары турар Олонхо ыһааҕар бэлэмнэни чэрчитинэн дьону-сөргэни көрүлүү, үөрэтэ таарыа сырыттыбыт. Былыр-былыргыттан саха үгэһинэн ыһахтар алгыс, үөһэ айыылартан көрдөһөр, ыһах бүтүүтэ махтал тыллардаах оһуохайдар ытыгылар үгэстэрэ баар. Билигин да саны-саны астынар 2014 сылга ытыгылыбыт оонньуубут хайдах курдук астыгык тэриллэн ытыгылына этэй? Эми ол курдук олус эппиэтинэстээх тэрээһиммитин кэлбит эр дьон барыта астынан, дуоһуулар барына курдук тэрийэн ытыахтыгынан наада, ол туһугар ким туох кыахтааҕынан кыттарбыт оруннаах.

Манан сиэттэрэн нэһилиэк баһылыгын солбуйааччытыгар П.П. Поповка, сыһылан кин уус-уран салайааччытыгар А.И. Куприянова, баяныспытыгар Түбэҕэҕи оһуохай түмсүү салайааччытыгар А.Л. Егоровка, киһээбитин муусуканан кизгэппит Кэскил уолга истин махталытын тизэрэн туран, үлэлэригэр өрө көтөөллүүлээх ситиһиллэри, олохторугар дьонун дьолу, кэтит кэскили баҕаран туран үгүө баҕа санаабытын тизэрдэбит.

З.И. ЕГОРОВА

В рамках Всероссийской благотворительной акции «Полицейский Дед Мороз» 27 декабря 2018 года сотрудники ОУУП и ПДН, совместно с ИП Тарбаховой Дариной Степановной (магазин «Литл Стайл»), поздравили детей и их родителей.

Появление Деда Мороза и Снегурочки вызвало восторг у детей и родных. Малыши встречали гостей с особой радостью, выступали перед ними со стихами и принимали новогодние поздравления, каждый получил в подарок сладкие презенты. Всего сотрудники полиции посетили 9 семей и подарили праздник 26 детям.

В ходе визита полицейские рассказали детям о соблюдении правил законопослушного поведения, ответственности за противоправные деяния, правил поведения в публичных местах и рекомендации по обеспечению личной безопасности.

Вместе с подарками и поздравлениями сотрудники полиции в костюмах главных

ПОЛИЦЕЙСКИЕ ДЕД МОРОЗ И СНЕГУРОЧКА В ГОСТЯХ У ДЕТЕЙ

символов Нового года принесли в дом атмосферу приближающегося всеми любимого праздника, а взамен получили счастливый детский смех, восторг и радость.

Встречи сотрудников с детьми всегда проходят в теплой дружеской обстановке.

Общение и внимание для детей зачастую является лучшим подарком. Сотрудники полиции желали ребятам и их родным здоровья, добра, благополучия и исполнения желаний.

ОМВД России по Намскому району

БАСТЫҢНАР БАҢЫЛЫК БААЛЫГАР

Ахсынньы 29 күнүгэр Нам сэлээнньэтигэр үгэс буолбут улуус баһылыгын Сага Дьыллаабы Харыйата буолан ааста.

Үөрүүлээх тэрээһин иннинэ улуус дьаһалтатын актывай саалатыгар «Нам улууһа» МТ баһылыга Ю.И. Слепцов, улуус депутаттарын сэбиэтин председателэ И.Р. Попов үөрэнээччилэр кытта көрсөн атах тэпсэн олон санааларын иһиттилэр, ыйытыларыгар сиһилии хоруйдаатылар, сүбэ-ама биэрдилэр. Кэпсэтии олус истинник, аһаҕастык, бэйэ-бэйэҕэ истин сыйыаннаахтык ааста.

Оболор кизг ис хоһоонноох, ис-иһиттэн тахарар ыйытылары биэрэн салайааччылары да, мустубут да дьону үөртүлэр, инникигэ эрэли үөскэтилэр. Ол курдук, үөрэнээччилэр биир дойдулаахпыт, государственнай деятель М.К. Аммосов аатын үйэтиги аманымтык бырайыагы үбүлээһин, экология, сыбаалка, Нам улууһун студенаарын түмсүүтүн үлэтэ, улууска онорон таһаары туруга, доруобуйа харыстабылын, ханнык хайысханан бэйэ дьыалатын тэриниэххэ сөбүн, үп-харчы, биирдүүлээн тын суолталаах объектар (оскуола, атыгылыр киин) тутууларын, боксага тренер штатын көрүү, асфальт суол оноруутун ыйыталастылар, бэйэлэрин санааларын үлэһинилэр.

Улуус баһылыга Ю.И. Слепцов ыйытыларга си-

һилии хоруйдаата. Улууспут үрдүкү салалтата бу маньык умайбыт харахтаах, олоххо интэриэстээх оҕолор 10-ча сылынан аныгылыгы көрүүлээх үлэһит буолан төрөөбүт-үөскээбит Намнарыгар төннөн кэлэн улуус дьонун сэргэтин олоҕо чэчири сайдытыгар үлэлэһиэхтэрэ диин эрэнэллэрин биллэрдилэр. Юрий Иннокентьевич маньык көрсүһүүлэри сылга хаста да ытыахха диин этии киллэрдэ.

Эбиэттэн кизгэ бастын үөрэхтээх, предметнай олимпиадаларга, спорка, наукага, общественной олоххо көхтөөх, ааһан эрэр сылы ситиһилээхтик түмүктээбит улууспут үөрэнээччилэрэ үүнэр сылга эрэллээхтик үктэнээри күлүмүрдэс күөх уоттаах Сага дьылбыт кэлиитин уруйдуу А.Ф. Шестаков аатынан норуот айымньытын дьэитигэр тоҕуорустулар.

Саалаа араас өгнөөх уотунан чабылыгы тыкпыт «Улуус баһылыгын харыйата» лаглайа кизгэммит. «Сага дьылынан!» диин эвэрдэ тыл саалаа баар оҕолору, ыалдыттары үөрдэрдии дьиримнээбит. Сага дьыллаах тын бу саалааны кууспутуттан кыралын улаханнын бары үөрбүттэр. Улуустаабы үөрэх управлениетын начальнига Е.В. Ядреева улуус баһылыгын харыйатын бырааһынныгын эвэрдэ тылынан арыйда.

«Нам улууһа» МТ баһылыга Ю.И. Слепцов талаан-

наах оҕолору өйүүр сыаллаах 70 оҕо стипендия анаата. Мотрена Егоровна Винокурова салайааччылаах И.Е. Винокуров аатынан Хатын Ары орто оскуолатын «Бл-дьяа ыччаттара» түмсүүтэ «Добровольцы-2018» анал аат кыайыылаабынан табыста. 10 бастын спортсменнар ааттаннылар: Радомир Бочкарев (Намнаабы гимназия), Евгений Ефимов (Затон оск.), Капитолина Окочешникова (Хатын Ары оск.), Федор Артахинов, Сергей Гусев (Хамаҕатта оск.), Алексей Парников (ХСФЛ), Евгений Махночевская (респ. спец. оскуола-интернат), Сайына Петрова (олимп. резерв училищета), Владимир Попов (Нам 1-кы №-дээх оск.), Николай Потапов (Нам 2-с №-дээх оск.).

Салгы оҕолор Тымны оҕоньору онна сизэ Хаарчаананы ыгыран киллэрдилэр, араас көр-нар тэрилиннэ, куонкурустар ытылыныннар, «Завод» танцевальной устуудьуйа тэтимнээх үн-күүлэрэ дьоро кизгэни кизгэттилэр, Сага дьыл тэтимин биэрдилэр. «Король и Королева бала» куонкурус түмүгэ табыста.

Бу күн үөрэнээччилэр улуус баһылыгын илиититтэн бэлэхтэри тутаннар оҕолу дьоллоохтук үөрдүлэр-көттүлэр. Өйдүү-саньы сылдыарылар хаартыскага түстүлэр.

А. КОРЯКИНА

КРЕМЛЬ ХАРЫАТЫГАР

Ахсынньы 26 күнүгэр дойдубут тэбэр сүрүбэр Москваҕа, Кремль дьыбарыаһыгар, үгэс буолбут Бүтүн Россиятаабы Сага дьыл Харыйата ытылына. Бу улахан тэрээһингэ биһиги улууспуттан Намнаабы гимназия 6-с «а» кылааһын туйгун үөрэнээччитэ Бочкарев Вадим кыттар үрдүк чиескэ тигистэ.

Вадим - «Хотугу форум» аан дойдутаабы бырайыактар конкурстарын кыайыылаабы, аан дойдутаабы өй ооньууларын кытылылаабы, үөрэх туйгуна, олимпиадалар призердара, общественной үлэҕэ көхтөөх кылаас старостата, спортсмен, баскетболга талылыбыт хамаанда чилиэнэ. Бу үөрэх дьылыгар улуустаабы математика олимпиадатыгар 1-кы миэстэлээх, улуустаабы «Инникигэ харды» научнай-практической конференция лауреата, бу конференция республикатаабы түһүмэтин 3-с миэстэлээх призера.

Вадим санаатын маньык үлэһиннэ: «Саха сириттэн 27 буолан барбыппыт. 3 салайааччылаахпыт. 4 сулуустаах гостиницага олордубут. Москва куораты олус сөбүлээтим. Элбэх кэрэ билиэ, сынньанар сирдэрдээх. Дьоно-сэргэтэ эйбэстэр. 2-с күммүтүгэр Кремль Елкаатыгар «Тайны планеты Земля» туруорууну көрдүбүт уонна хас биирдидибитигэр миннигэс бэлэх туттардылар. 3-с күммүтүгэр экскурсияҕа сырыттыбыт. Олус интэриэһинэйдик сынньанан кэллибит, элбэҕи көрдүбүт-иһиттибит».

Бэйэ информ.

Айылҕа алаһа дьэит

БИИР СЫЛ БҮТЭ ОҒУСТА

2018 сыл ахсынньытыгар ахсым тымны түспэтэ. Ахсынньы 3 күнүгэр -47°С тымныйан 1-5 кыл. оҕолоро үөрэммитилэр. Билгэһит Ту-скулга мэтээл биэриэ этилэр, эрдэ билгэлээбит. 2017 с. ахсынньытыгар -46°С, -53°С тымныны 12 күн турбута, оҕолор 11 күн үөрэммитэхтэрэ. Онтон бу ахсынньы үөрэби биир күн мэйэйдээтэ, эмиз айылҕа дьиктитэ, 10 сыл иһигэр биирдэ маньык сылаас буолар.

Аны тохсунньу торулуур тымныта хайдах этэй диин билиэххитин баҕараргыт буолуо:

- 1, 2, 3, 4, 5 кк. -- -32°, -28°, -31°, -28°, -38°С;
- 6, 7, 8, 9 кк. -- -42°С;
- 10 к. -- -49°, -50°С буолан соһушута;
- 11, 12 кк. -- -42°С;
- 13 к. -- -54°С;
- 14 к. -- -45°, -49°С;
- 15 к. -- -46°С;
- 16 к. -- -43°С;
- 17 к. -- -38°С арыый сымнаабыта;
- 18 к. -- -45°С;
- 19 к. -- -49°, -52°С;
- 20 к. -- -46°С;
- 21 к. -- 51°, -53°С тымныйбыта;
- 22, 23, 24, 25 кк. -- -37°, -38°, -40°, -37°С;

26, 27, 28 кк. -- 47°, -41°, -46°С;

29 к. -- -48°С;

30 к. -- -43°С;

31 к. -- -45°С тымнынан түмүктээбитэ.

Хаар халына 26 см буолбута, ол аата тохсунньуга 7 см хаары эппитэ.

1-5 кыл. үөрэнэр оҕолор 6 күн үөрэммитэхтэрэ.

2018 с. ахсынньы 31 күнүгэр хаар халына 25 см буолла. Онон тохсунньуга хаар түстэбинэ эбиэн сөп. Айылҕа тымнытын кэлэр ыйдарга иэстэһэн тымныйан сөп.

Ахсынньыга тыалырта, онтон 2017 с. тохсунньу 4 чыгыһылатыгар күүстээх буурҕа түһэн, салгыы 8 чыгыһылаабы дьэри күүстээх тыалынан саҕалаабыта. Онтон 2018 с. кулун тутар 30 күнүттэн, муус устар 4 күнүгэр дьэри буурҕа, күүстээх тыал түспүтэ.

Айылҕа буурҕатын, тыалын хаһан түһэрэһин бэйэтэ билэр. Ахсынньыга дьэри улахан тыал түһэ илик. Дьэ, быйыл хайыыр?

Тымныга халыгнык таньын, тымны доруобуйаҕа кутталы үөскэтэр, этэнгэ буолун!

К. ЕРЕМЕЕВ, Кыһыл Сыыр

РЕШЕНИЕ № 62 от 27 декабря 2018 года «О бюджете муниципального образования «Ленский наслег» Намского улуса Республики Саха (Якутия) на 2019 год»

В соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации, Федеральным законом «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» от 06.10.2003 № 131-ФЗ, Положением о бюджетном устройстве и бюджетном процессе в МО «Ленский наслег», утвержденным Решением НСД МО «Ленский наслег» от 27.11.2013 №80, руководствуясь Уставом МО «Ленский наслег», Наследный Совет депутатов, РЕШИЛ:

Статья 1. Основные характеристики бюджета муниципального образования «Ленский наслег»

1. Утвердить основные характеристики бюджета и иные показатели местного бюджета на 2019 год.

1) прогнозируемый общий объем доходов в сумме 95 878 340,00 рублей, из них налоговые и неналоговые доходы в сумме 33 669 340,00 рублей, безвозмездные поступления в сумме 62 210 000,00 рублей, из них межбюджетные трансферты из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в сумме 62 210 000,00 рублей;

2) общий объем расходов бюджета в сумме 95 878 340,00 рублей;

3) дефицит местного бюджета в сумме 0,0 руб.

Статья 2. Доходы бюджета муниципального образования «Ленский наслег».

1. Установить, что доходы местного бюджета, поступающие в 2019 году, формируются за счет федеральных, региональных налогов, сборов и неналоговых доходов в соответствии с нормативами, установленными Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) «О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)», Законом Республики Саха (Якутия) «О государственном бюджете на 2019 год и на плановый период на 2020 и 2021 годы».

2. Утвердить перечень главных администраторов доходов местного бюджета, закрепляемые за ними виды (подвиды) доходов бюджета согласно приложению 1 к настоящему Решению;

3. Утвердить перечень главных администраторов источников финансирования дефицита местного бюджета, закрепляемые за ними источники финансирования дефицита местного бюджета согласно приложению 2 к настоящему Решению;

4. Утвердить в местном бюджете муниципального образования «Ленский наслег» прогнозируемый объем поступления доходов по основным источникам на 2019 год согласно приложению 3 к настоящему Решению;

5. Определить Финансовое управление Администрации муниципального образования «Намский улус» Республики Саха (Якутия) уполномоченным органом муниципального образования «Ленский наслег» по осуществлению электронного документооборота и получения выписки из лицевого счетов администра-

торов поступлений доходов местного бюджета муниципального образования «Ленский наслег»

Статья 3. Бюджетные ассигнования бюджета муниципального образования «Ленский наслег»

Утвердить в пределах общего объема расходов, установленного статьей 1 настоящего решения, распределение бюджетных ассигнований по целевым статьям и группам видов расходов на реализацию муниципальных программ и подпрограмм на 2019 год согласно приложениям 4 к настоящему Решению;

Целевые статьи расходов местного бюджета на реализацию мероприятий муниципальных программ и на осуществление непрограммных направлений деятельности, подгруппы и элементы видов расходов местного бюджета утверждаются сводной росписью бюджета муниципального образования «Ленский наслег» на 2019 год.

Утвердить распределение бюджетных ассигнований по целевым статьям и группам видов расходов на реализацию непрограммных расходов на 2019 год согласно приложению 5 к настоящему Решению;

Утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов на 2019 год согласно приложению 6 к настоящему Решению.

Утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджета в ведомственной структуре расходов на 2019 год согласно приложению 7 к настоящему Решению.

5. Утвердить общий объем бюджетных ассигнований на исполнение публичных нормативных обязательств на 2018 год в сумме 212 800,0 рублей.

6. Утвердить объем муниципального дорожного фонда на 2019 год в сумме 10 217 660,00 рублей;

Статья 4. Резервный фонд администрации МО «Ленский наслег»

Установить размер резервного фонда администрации МО «Ленский наслег» на 2019 год в сумме 100 000,00 руб.

Порядок расходования устанавливается местной администрацией.

Статья 5. Субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, физическим лицам

Установить, что субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, а также физическим лицам – производителям товаров, работ, услуг, предусмотренные настоящим решением, предоставляются на безвозмездной и безвозвратной в целях возмещения затрат или недополученных доходов в связи с производством (реализацией) товаров, выполнением работ, оказанием услуг, в следующих случаях: реализации мероприятий по развитию сельского хо-

зяйства;

реализации мероприятий, направленных на поддержку предпринимательства;

Реализация мероприятий, направленных на капитальный ремонт многоквартирных домов в муниципальной собственности;

2. Субсидии предоставляются из местного бюджета в соответствии с нормативными правовыми актами Администрации муниципального образования «Ленский наслег», которые устанавливают цели, условия и порядок предоставления субсидий, определяют категории и (или) критерии отбора юридических лиц (за исключением муниципальных учреждений), индивидуальных предпринимателей, физических лиц – производителей товаров, работ, услуг, имеющих право на получение субсидий, а также порядок возврата субсидий.

3. При предоставлении субсидий, указанных в части 1 настоящей статьи, обязательным условием их предоставления, включаемым в договоры (соглашения) о предоставлении субсидий, является согласие их получателей (за исключением муниципальных унитарных предприятий, хозяйственных товариществ и обществ с участием публично-правовых образований в их уставных (складочных) капиталах, а также коммерческих организаций с участием таких товариществ и обществ в их уставных (складочных) капиталах) на осуществление главным распорядителем (распорядителем) бюджетных средств, предоставившим субсидии, и органами муниципального финансового контроля проверок соблюдения получателями субсидий условий, целей и порядка их предоставления.

Статья 6. Бюджетные инвестиции

Бюджетные ассигнования на осуществление бюджетных инвестиций и предоставление бюджетным и автономным учреждениям, муниципальным унитарным предприятиям субсидий на осуществление капитальных вложений в объекты муниципальной собственности, утвердить разделом по каждому объекту согласно приложению 8 к настоящему Решению.

Объемы бюджетных ассигнований на осуществление бюджетных инвестиций в объекты капитального строительства отражаются по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов и по ведомственной структуре расходов местного бюджета муниципального образования «Ленский наслег» на 2019 год.

Статья 7. Особенности использования бюджетных ассигнований на обеспечение деятельности органов местного самоуправления муниципального образования «Ленский наслег» и муниципальными казенными учреждениями.

Заключение и оплата органами местного самоуправления муниципального образования «Ленский наслег» и муниципальными казенными учреждениями муниципальных контрактов, иных

договоров, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета, производятся в пределах доведенных им лимитов бюджетных обязательств в соответствии с ведомственной, функциональной и экономической структурами расходов бюджета, и с учетом принятых и неисполненных обязательств.

Учет обязательств, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета органами местного самоуправления муниципального образования «Ленский наслег» и муниципальными казенными учреждениями, обеспечивается в порядке, установленном Администрацией муниципального образования «Ленский наслег». При нарушении установленного порядка учета обязательств санкционирование оплаты денежных обязательств данного учреждения приостанавливается в соответствии с порядком, установленным Администрацией муниципального образования «Ленский наслег».

Нарушение требований настоящей статьи при заключении указанных в части 1 настоящей статьи контрактов (договоров) является основанием для признания их судом недействительными по иску главного распорядителя (распорядителя) средств местного бюджета муниципального образования «Ленский наслег».

Средства, поступающие во временное распоряжение органов местного самоуправления муниципального образования «Ленский наслег» и муниципальных казенных учреждений в соответствии с законодательными и иными нормативными правовыми актами, учитываются на лицевых счетах, открытых им в Финансовом управлении Администрации муниципального образования «Намский улус» Республики Саха (Якутия).

Статья 8. Особенности исполнения бюджета муниципального образования «Ленский наслег» в 2019 году

Органы местного самоуправления муниципального образования «Ленский наслег» не вправе принимать решения, приводящие к увеличению в 2019 году численности муниципальных служащих и работников муниципальных учреждений бюджетной сферы.

В ходе исполнения местного бюджета в 2019 году финансовый орган МО «Ленский наслег» вправе вносить изменения в сводную бюджетную роспись без внесения изменений в настоящее решение по основаниям, установленным статьей 117 Бюджетного кодекса Российской Федерации, а также по иным основаниям при перераспределении бюджетных ассигнований между главными распорядителями бюджетных средств, связанных с особенностями исполнения местного бюджета на 2019 год, по следующим основаниям:

1) в случае образования в ходе исполнения местного бюджета экономии по отдельным разделам, подразделам, целевым статьям, видам расходов и по кодам операций сектора государственного управления классификации расходов бюджетов Российской Федерации;

2) для финансового обеспечения непредвиденных расходов, связанных с ликвидацией последствий стихийных бедствий и других чрезвычайных ситуаций, в соответствии с решениями Главы Республики Саха (Якутия), Правительства Республики Саха (Якутия), и Администрации муниципального образования «Ленский наслег».

3) на суммы бесспорного взыскания либо сокращения в результате контрольных мероприятий, по итогам которых установлены бюджетные нарушения;

4) в случае получения субсидий, субвенций, иных межбюджетных трансфертов и безвозмездных поступлений от физических и юридических лиц, имеющих целевое назначение, сверх объемов, утвержденных настоящим решением.

5) в случае изменения типа муниципальных учреждений и организационно-правовой формы муниципальных унитарных предприятий;

6) в случае увеличения бюджетных ассигнований текущего финансового года на оплату заключенных муниципальных контрактов на поставку товаров, выполнение работ, оказание услуг, подлежавших в соответствии с условиями этих муниципальных контрактов оплате в отчетном финансовом году, в объеме, не превышающем остатка не использованных на начало текущего финансового года бюджетных ассигнований на исполнение указанных муниципальных контрактов в соответствии с требованиями, установленными настоящим Кодексом;

3. Бюджетные ассигнования Дорожного фонда, не использованные в текущем финансовом году, направляются на увеличение бюджетных ассигнований Дорожного фонда в очередной финансовый год.

4. Установить, что неиспользованные по состоянию на 1 января 2019 года остатки межбюджетных трансфертов, предоставленных из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в форме субвенций, субсидий, иных межбюджетных трансфертов, имеющих целевое назначение, подлежат возврату в доход государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в течение первых рабочих 15 дней 2019 года.

5. Установить лимит оборотной кассовой наличности в размере авансовых платежей по заработной плате работников бюджетной сферы, погашению муниципального долга в сумме 20 000,00 рублей.

Статья 9. Межбюджетные трансферты

Утвердить объем межбюджетных трансфертов, получаемых из других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации на 2019 год, согласно приложению 9 к настоящему Решению

Утвердить объем межбюджетных трансфертов, предоставляемых другим бюджетам бюджетной системы Российской Федерации, согласно приложению 10 к настоящему Решению.

Статья 10. Муниципальные внутренние заимствования

Утвердить Программу

муниципальных внутренних займований МО «Ленский наслег» на 2019 год согласно приложению 11 к настоящему Решению.

Установить, что расходы по обслуживанию и погашению долговых обязательств МО «Ленский наслег» не подлежат сокращению.

Установить предельный объем расходов на обслуживание муниципального долга на 2019 год в сумме 0,00 рублей;

Статья 11. Муниципальный внутренний долг, предоставление муниципальных гарантий

Установить верхний предел муниципального внутреннего долга муниципального образования «Ленский наслег» на 1 января 2020 года в сумме 775 706,61 рублей, в том числе верхний предел обязательств по муниципальным гарантиям муниципального образования «Ленский наслег» на 1 января 2020 года в сумме 743 183,24 рублей.

Установить предельный объем муниципального долга на 2019 год в сумме 775 706,61 рублей.

Утвердить Программу предоставления муниципальных гарантий МО «Ленский наслег» согласно приложению 12 к настоящему Решению.

Статья 12. Источники внутреннего финансирования дефицита бюджета

Утвердить источники внутреннего финансирования дефицита бюджета муниципального образования «Ленский наслег» на 2019 год согласно приложению 13 к на-

стоящему Решению.

Статья 13. Завершение текущего финансового года

Бюджетные ассигнования, лимиты бюджетных обязательств и предельные объемы финансирования, предусмотренные на текущий финансовый год, прекращают свое действие 31 декабря 2019 года.

Статья 14. Вступление в силу настоящего решения.

Настоящее решение вступает в силу с 1 января 2019 года.

Статья 15. Обнародование и опубликование настоящего решения

Настоящее Решение подлежит официальному обнародованию на информационном стенде, опубликованию на сайте www.sakha.gov.ru.

Статья 16. Контроль настоящего решения.

Контроль за исполнением Решения возложить на постоянную комиссию по бюджету и налогам (председатель Кокарев С.Г.)

Председатель Наследного Совета Муниципального образования «Ленский наслег» Намского улуса Республики Саха (Якутия) Кириллин А.В.,

Глава муниципального образования «Ленский наслег» Намского улуса Республики Саха (Якутия) Новгородов А.Г.

РЕШЕНИЕ №12 от 27 декабря 2018 г. с.Партизан

Об утверждении бюджета Наследной администрации муниципального образования (сельского поселения) «Партизанский наслег» на 2019 год Рассмотрев представленный проект местного бюджета

на 2019 год с приложенными к нему документами, и руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) «О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)», Уставом МО «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия), Положением о бюджетном процессе в муниципальном районе (городском округе) «Намский улус», прогнозом социально-экономического развития МО «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия), Наследный Совет депутатов МО «Партизанский наслег»

РЕШИЛ:

Статья 1. Основные характеристики бюджета МО «Партизанский наслег».

1. Утвердить основные характеристики местного бюджета на 2019 год:

прогнозируемый общий объем доходов в сумме 26 207 060 рублей, из них налоговые и неналоговые доходы в сумме 792 660 рублей, безвозмездные поступления в сумме 25 414 400 рублей, из них межбюджетные трансферты из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в сумме 25 270 000 рублей;

общий объем расходов местного бюджета в размере 26 207 060 рублей;

дефицит местного бюджета в размере 0 рублей;

Статья 14. Обнародование и опубликование настоящего решения.

Настоящее Решение подлежит официальному обнародованию вывешиванием на информационном стенде Наследной Администрации МО «Партизанский наслег»

и опубликованию на сайте www.sakha.gov.ru.

Статья 15. Контроль за исполнением настоящего решения

Контроль за исполнением настоящего Решения возложить на постоянную комиссию по налоговой, бюджетной и экономической политике (председатель Захаров Г.В.)

Председатель Наследного Совета депутатов МО «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия) Зырянов А.Н.

Глава МО «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия) Зырянов А.Н.

РЕШЕНИЕ №36-1

Об утверждении бюджета муниципального образования «Хатырыкский наслег» Намского улуса (района) Республики Саха (Якутия) на 2019 год.

Руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Уставом муниципального образования «Хатырыкский наслег» Намского улуса (района) Республики Саха (Якутия), Положением о бюджетном процессе в муниципальном образовании «Хатырыкский наслег», прогнозом социально-экономического развития муниципального образования «Хатырыкский наслег» Намского улуса (района) Республики Саха (Якутия), Основными направлениями налоговой и бюджетной политики муниципального образования «Хатырыкский наслег», Наследный Совет депутатов муниципального образования «Хатырыкский наслег», РЕШИЛ:

Статья 1. Основные характеристики бюджета МО

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУХУН ОЛОХТООХТОРО!

«Төрүт уу» тэрилтэ «Российская обувь» атыгы дьиэтигэр (Чернышевской ул., 2) үлэлиир, үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 19.00 чааска диэри, баскыһаннаҕа 10.00 чаастан 18.00 чааска диэри үлэлиир.

Дьыһэ тизрдэн биэри диспетчерэ 09.00 чаастан 18.00 чааска диэри үлэлиир.

Билэр телефоннар: 8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70.

Баскыһаннаҕа дьыһэ тизэрдийи онгоһуллубат.

Аппааныга Л. Левин ул. 3 №-гэр атылыанар. Үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 18.00 чааска диэри. Баскыһаннаҕа үлэһэбэт.

<p>Биригэ үлэлиир коллегабьтыгар, Нам улуу-хун үлүс управлениетын начальнигар Саввинова Екатерина Прокопьевнаҕа, биригэ төрөөбүт-тэригэр, уолугар Айсенга тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ</p> <p>САВВИНОВ Проксий Иннокентьевич уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн туораабытынан дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Үлүс управлениетын коллектива</p>	<p>Таптыыр ийэлэрэ, эбэлэрэ, үлэ, тыыл ветерана</p> <p>СИВЦЕВА Евдокия Ильинична ыарахан ыарыттан олохтон барбытынан кийиптэр Настяга, быраалпар Валерага, оболоруугар, сиэннэригэр дириг кутурбаммын тизэрдэбит.</p> <p>Г.А. Дьяконова, Нам</p>
<p>АРТАМОНОВ Мирикпит сүүрү-көтө, мэнитти сылдан, соһучу ыарахан ыарыга ылларан күн сириттэн барда, Дьылба хаан оноруута тыйыс буолла, биригэ үлэһэбит коллегабьтыгар Аграфена Васильевнаҕа уонна кини дьиз кэргэнигэр кытаатан тулуйаргытыгар, дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Салбаг оскуола саада</p>	<p>Күндүтүк саныыр күн-күбэй ийэбит, тапталлаах эбэбит, улуус Ытык кийитэ, үлэ уонна тыыл ветерана</p> <p>ТРУНИНА Евгения Ефимовна ыарахан ыарыттан 83 сааһыгар тохсунньу 4 күнүгэр күн сириттэн туораабытын туһунан аймах-билэ дьонугар, доботторугар, дьүгэлэригэр, биригэ үлэһэбит дьонугар иһитинэрэбит уонна дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Кыргытара, сиэнэрэ, хо сиэнэрэ, кийитэ, Захаровтар, Софроньовтар, Лихановтар, Федоровтар, Труниннар.</p>
<p>Өр сылларга биригэ мясомолпромга үлэһэбит коллегабьтыгар Любага, кини оболоруугар, сиэннэригэр кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ, Ульяна Константиновнаҕа убайа</p> <p>КРИВОШАПКИН Юрий Константинович уһун ыарахан ыарыттан орто дойдуттан барбытынан чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Биригэ үлэлиир коллегалара.</p>	<p>Биригэ үлэлиир коллегабьтыгар, «Кэнчээр» уһуйан старшай иитэччигэр Трунина Варвара Николаевнаҕа уонна кини дьиз кэргэнигэр тапталлаах эбэлэрэ, улуус Ытык кийитэ, үлэ уонна тыыл ветерана</p> <p>ТРУНИНА Евгения Ефимовна ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын оболоруугар, сиэннэригэр, хо сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Нам сөлүтүн «Кэнчээр» уһуйан коллектива</p>
<p>«Нам улууһа» муниципальной тэрилли дьаһалтата, улуус муньабын депутатарын Сэбиэтэ, Амма улууһун Өһнүөс нэһилиигин кырдыбас, Ытыктанар олохтооһо, тыыл уонна үлэ ветерана, элбэх өбө, сиэн тапталлаах ийэтэ, эбэтэ</p> <p>ЗАХАРОВА Мария Афанасьевна ылдан олохтон туораабытынан биригэ үлэлиир коллегабьтыгар Овчинникова Марианна Гаврильевнаҕа, кини дьиз-кэргэнигэр, биригэ төрөөбүтэригэр дириг кутурбаммытын тизэрдэбит.</p> <p>Убаастабылы кытта улуус баһылыга Ю.И. Слепцов</p>	

Күлүү - элэк

«Аны туран ватсапка дьа-барааскы этэ 1200 солк. харчы диэн биллэрдилэр. «Саха сирэ» хаһыакка дьабараны сиир этибит, этэ эмтээх диэтилэр. Аны биир учуонай дьабара 70 см дириг гына буору хаһан быллыгы кыыл өлүктэрин сиэн ыарылаах буолуон сөбүн суруйда. Кэбис, хонуубут баар-суох маанылаах кыылын олох сиэмэн, өлөрүмэн, саатар, кинилэр дьоллоохтук олордуннар. Онтон-мантан кэли кыыллар буолбатархтар, төрөөбүт дойдубарын туһугар хороллон олорон кэлбисти-барбыты сэрэтэллэрэ да сөп. Дьабарааскылар суох буоллахтарына, хонуубут кураанахсыяр. Этэ, тириитэ эмтээбин биллилэр да, норуот эмчиттэрэ ирдээн туран эһэллэр.

Аны кытайдарбыт, оннооһор, кутуйаҕы тыыннаахтыы сииллэр, дьабараны да имири эһиэхтэрэ.

ДЬАБАРААСКЫНЫ СИЭМЭН!

Онон бука бары дьаба-рабытын харыстыаҕын, биһиги хайдах олоробутун көрө-билэ сылдьааччылар кинилэр.

Кытай дьааттаах эмэ, оннооһор, аһыыр аспытыгар баар дииллэр», - бу сарсыарда Сахаар дьабаратын көмүскээн кэпсээни итинник.

Былыр диэн буолуо дуо? Бэрт аҕыйах сыллаахха диэри ыаллар идэнэ сүһүлэрин этин сүгэнэн эттээн биллиргэтии буолаллара. Дьиз аҕа баһылыга тон эти дьыһэ киллэрэн ириэрэн баран эттиирэ, кырбастыра.

Аны билигин «эти эрбэтии» диэн саҕа өйдөбүл үөскээтэ. 7-8 сылтан бэтэрэтэх анал эрбэтэччилэр баар буоллулар. Тобус-тон эти эрбэтэллэр. Былыргы дьон төһө эрэ сөҕөллөр этэ. Дьиз үлэтин чэпчэтии, сайды-

быт бэлиэтэ. * * *

Аны нолуок диэн тыл элбэхтэ туттуллар буолла. Былааспыт нолуогунан соролон ыстаанын абырахтанар буоллаҕа буолуо. Госдума үлэтэ — нолуоктааһын. Президент биһириир, депутат үлэтэ көстөр. * * *

Аны ахсынны 1-кы күнүгэр таһырдыа уоттаах харыйа туруоран үөрэр-көтөр буоллубут. Кыһын Саха сириттэн саҕаланарын билбиттэрэ 8 эрэ сыл буолбут.

Алтынны 14 күнэ, Бокуруоп күн, кыһынны күнүнэн билиниллэр этэ буоллаҕа. Ону эмиэ бэлиэтиэх баар этэ. Үөрбэккэ-көшпөккө тугу дьэбин уһуйа сылдьаахпытый, үөрүү-көтүү үксээтин ээ.

ТИЛИН

Кылаабынай редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуйааччы — 41332, хаһыаты таңыты — 41332, бухгалтерия — 41141, факс — 41141.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральной сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ №ТУ14-0216.**
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэитин, дьыһэит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияга киирбит суруктар төнөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат.**
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
Редакция, издатель аадырыһа: 678380, СР, Нам улууһа, Нам сэл., Ст. Платонова ул., 1, 2 корп.
Типография аадырыһа: Дьокуускай к. Богдана Чижика ул. 33/4
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

Хаһыат «Норд Пресс» издательскэй-полиграфическэй Дьиз типографиятыгар бэчээттэннэ.
Аадырыһа:
Дьокуускай к. Богдана Чижика ул. 33/4
Формата А3. Кээмэйэ 3,0 бэчээт. лиис
Көҕүл сыанаанан атылланар
Индексэ — Р0005. Тираһа — 860 экз.
Бэчээкэ илии баттаньтын графига — 12:00 ч. 09.01.2019 с.
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 09.01.2019 с.